Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

№ 3 (9749).

1990 йил 4 январь пайшанба

Баҳоси 3 тийин.

ХАЛҚ БИЛАН БИРГА — ҚАЙТА ҚУРИШ ЙЎЛИДАН

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. А. КАРИМОВнинг 1989 йил 30 декабрда республика фаоллари йиғилишида қилган доклади

Ўртоқлар!

1989 йилнинг декабрь ойи катта ижтимоий-сиёсий аҳамиятга молик воқеаларга бой бўлди. 9 декабрь куни КПСС Марказий Комитетининг Пленуми бўлди. Пленум СССР халқ депутатлари II Съездини ўтказиш билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилди. Съезднинг ўзи 12 декабрдан 24 декабргача давом этди ва кураш қизғин тус олганлиги билан ажралиб турди, унда кўпгина муҳим қарорлар қабул қилинди. КПСС Марказий Комитетининг Пленуми Литва Компартияси XX съездининг КПССдан чиқиш тўғрисидаги қарори партияда вужудга келтирган мислсиз вазиятни муҳокама қилиш учун 25—26 декабрь кунлари яна тўпланишга мажбур бўлди.

Бу воқеалар қайта қуришнинг янги бурилиш босқичида партия билан халқ ҳаётида юз бераётган мураккаб, тиғиз, зиддиятли жараёнларнинг ифодаси бўлди. Бунинг устига ана шу жараёнлар шарқий Европа мамлакатларидаги ҳамда дунёнинг бошқа қитъаларидаги жўшқин ва баъзан фожиали воқеалар билан бир вақтда юз бермоқда.

Шу сабабли юз бераётган жараёнларни қизиғида таҳлил этиб, ундан дастлабки хулосаларни чиқариб олиш, тегишли сабоқ олиш қатъий заруратга айланди. Бинобарин, фавқулодда вазиятлар тақозо этаётган долзарб, шошилинч вазифаларни белгилаб олишимиз керак.

Мамлакатдаги кескин вазиятни, сиёсий кураш авж олиб бораётганлигини ҳисобга олиб, республика партия ташкилотининг принципиал позициясини, Ўзбекистондаги барча партия, совет, хўжалик идораларининг, жамоат ташкилотларининг ҳаракат программасини аниқлаб олиш, барча соғлом кучларни долзарб вазифаларни ҳал этиш учун жипслаштириш ва сафарбар этиш зарур.

Съездда бўлиб ўтган қизғин мунозаралар ва Съезд қабул қилган ҳужжатлар мазмунини такрорлашга ҳожат йўқ. Съезднинг қандай ўтаётганлиги телевидение ва радио орқали кўрсатилди ва эшиттирилди, стенография ҳисоботи «Известия»да эълон қилинди, оммавий ахборот воситалари Съезд ишини батафсил ёритдилар ва ҳозир ҳам кенг шарҳламоқдалар. Хуллас Съезднинг қандай ўтганлиги яхши маълум.

II Съезд қайта қуриш йўлидаги янги муҳим қадам, бундан буёнги туб ўзгартишлар ва жамиятимизни янгилаш сари шиддатли юриш бўлди. Лекин у ана шу йўлдаги жуда катта қийинчиликларни, чигалликларни, жиддий хавф-хатарларни ҳам янада яққол кўрсатди.

Шунинг учун ҳам бундай қаттиқ мунозаралар нима учун юз берганлигини, қандай кучлар қандай манфаатларни кўзлаб ҳаракат қилганлигини, юзаки қараганда расмий масалалар, ҳатто иш тартиби билан боғлиқ масалалар юзасидан Съездда авж олган у ёки бу қизғин даҳанаки жангларнинг моҳияти қандайлигини тушуниб етиш муҳимдир. Буларнинг ҳаммаси ҳозир ва келгусида қандай оқибатларга олиб келишини англаб етиш керак.

Жамиятимиз қийин даврни бошидан кечирмоқда, қайта қуриш қийинчилик билан бормоқда. Ҳозирги пайтда ҳаётнинг ўзи ҳар бир совет кишисининг олдига қандай дастурни тутиш, ким билан ва қаёққа бориш, кимнинг шиорларини қўллаб-қувватлаш, нима учун кураш олиб боришни танлаб олиш заруратини қўймоқда. Воқеаларнинг бундан буёнги ривожи қандай боришини: танлаб олинган социалистик негизда қайта қуриш ва янгилашнинг қийин ва бирдан-бир тўғри йўлидан борадими, ёки баъзи бировлар таклиф этаётганидек, юксалишнинг азоб-уқубатли йўлини қайтадан бошлаш учун, кўп авлодларнинг қони ва пешона тери ҳисобига қўлга киритилган ютуқларни ўчириб ташлаб орқага, капитализм манбаларига қайтиш керакми — буни ҳар бир кишининг айни шахсий позицияси белгилаб беради.

Бошқа йўл йўқ. Ҳозир ҳар бир киши ўз йўлини танлаб олиши лозим. Мавҳумликни, қатъиятсизликни ҳаётнинг ўзи рад этмоқда. Ҳаёт кутиб туришга, жим туришга, кимларнингдир орқасига яширинишга, обрўли кишилар, эски ақидалар, сийқа цитаталар ва шиорлар орқасига яширинишга ҳар қандай уринишларни рад этмоқда. Улар айниқса коммунистлар учун, ҳокимиятга ва одамларнинг ишончига сазовор бўлган раҳбарлар учун яроқсиздир.

Ҳозирги вақтда энг асосий талаб ҳамма учун ва ҳар бир киши учун дахлдор бўлган барча долзарб муаммоларни тўла-тўкис билиш ва шу муаммолар юзасидан ўз фикрига эга бўлишдан, уларга нисбатан ўз позициясини аниқ белгилаб олиб, уни қатъият билан амалга оширишдан иборат.

Гап энг аввало жамиятимиз турмушида, қайта қуришга раҳбарлик қилишда Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг тутган ўрни ва роли ҳақида бормоқда.

Съезд кун тартибига СССР конституциясининг 6-моддасини муҳокама қилишни киритиш ёки киритмаслик тўғрисидаги масала жамоатчиликда энг кенг фикр уйғотди ва бу фикрлар турлича бўлди. СССР Олий Совети мажлисларида бошланган бу қизғин баҳсларнинг сабаби нимада?

Ахир биз ҳаммамиз жамиятимизда партиянинг обрўси ва раҳнамолик мавқеи расмий ёзувлар ёки декларациялар билан белгиланмаслигини, балки мамлакатнинг ва ҳар бир регионнинг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий-маданий ва ғоявий-маънавий турмушида партия ташкилотлари ва партия комитетлари тутган муҳим амалий ўрни билан белгиланишига ҳаммамиз қўшиламиз.

Партия ўзининг раҳнамолик ўрнини энг аввало ўзининг ғоявий позициялари билан, бу позицияларни амалга ошириш қобилияти билан, ўртага қўйилган мақсадларга эришишни кўзлаб одамларни ишонтириш ва жалб этиш, жипслаштириш маҳорати билан, ўзининг маънавий нуфузи билан қўлга киритади. Шу сабабли буни асосий қонунга ёзиб қўйиш шу қадар зарурми, айтмоқчи 1977 йилгача амал қилиб келган СССР конституцияларида бундай ёзув йўқ эди-ку?

Масаланинг моҳиятини билмаган киши бу ерда гап партия билан мамлакат бошидан кечираётган даврнинг моҳияти ва мураккаблиги ҳақида бораётганини англаб олиши қийин. Партия қайта қуришни бошлаб бериб ва уни йўналтириб, жамиятимизнинг сиёсий структурасида ва иқтисодий системасида туб ўзгаришларни амалга оширмоқда. Бу ўзгартишлар ҳақиқатан ҳам Советларнинг тўла халқ ҳокимиятини таъминлашга, партия, совет ва хўжалик идораларининг вазифаларини белгилаб қўйишга, регионларнинг ўзини ўзи бошқариши ва иқтисодий мустақилликка ўтишига қаратилган.

Лекин ана шу мураккаб ўзгаришларнинг механизмлари ҳали ҳозирча пухталаштирилгани йўқ, Советларда эса тўла ўзини ўзи бошқаришни таъминлайдиган структура тузилмаган, республикалар ва регионларнинг дастлабки иқтисодий ва ижтимоий даражасидаги нозик тафовутлар аниқланмаган, республикалар ва регионларнинг хўжалик ҳисобига ўтказилиши уларнинг орасидаги бу тафовутларни чуқурлаштиради холос.

Умуман мамлакатда ва айрим республикаларда юз бераётган молиявий аҳволни олиб кўрайлик. Мисол учун олганда Болтиқбўйидаги барча республикаларда халқ хўжалигида таркиб топган структура ва нарх сиёсати туфайли даромадлар харажатлардан кўп бўлса ва даромаднинг ана шу ортиқча қисмидан ўз эҳтиёжидан фойдаланиш имконияти бўлса, Ўзбекистон ССРда эса тармоқлардаги номутаносиблик ва бузилишлар, нарх белгилаш иқтисодий механизмининг бузилиши оқибатида республика бюджетидаги камомад йилдан-йилга кўпайиб бораётган бўлса, бюджетнинг сарф-харажатлар қисмини қоплаш учун иттифоқ бюджетидан маблағ мунтазам жалб этилаётган бўлса, иттифоқдош республикаларнинг хўжалик ҳисобига ўтиши чоғида уларнинг дастлабки позициялари тенглиги ҳақида қандай гап бўлиши мумкин. Қайта қуриш одамларнинг даромадлар ва турмуш даражаси жиҳатидан ижтимоий табақаланганлигини кўрсатган бўлса, корхоналарнинг хўжалик жиҳатидан мустақиллигини таъминлашга, кооперативлар тузишга доир дастлабки қадамлар эса бу ижтимоий табақаланишни кучайтирди. Миллатлараро муносабатлар кескинлашди, бу соҳадаги муаммолар турғунлик йилларида зўр бериб яшириб келинган эди.

Ана шундай шароитда кўп миллатли мамлакатимиздаги барча синфлар ва халқнинг ижтимоий табақалари, барча миллатлар ва элатлар вакилларини ўз сафларида бирлаштирган партиягина жамиятни ижтимоий ва миллий белгиларига қараб ажралиб кетишдан сақлаб турган бирдан-бир жипслаштирувчи кучдир. Ҳозирги пайтда партия барқарорликнинг бош омили, социализмга қарши кучлар йўлидаги асосий ғовдир. Шунинг учун ҳам партияга қарши кенг ҳужум қилинмоқда.

Конституциянинг 6-моддаси ижтимоий-сиёсий ташаббусни партия қўлидан тортиб олиш, олдин уни сиёсий майдоннинг бир қисмини бўшатиб беришга мажбур қилиш, кейинчалик эса уни сиёсий майдондан бутунлай четга суриб қўйиш, жамиятимизни бошқа, носоциалистик йўлга буриб юбориш учун баҳона холос. Шунинг учун ҳам муҳолифларимиз шошилишмоқда. Улар учун партия ташаббуси билан бошланган қайта қуриш энг қийин, бурилиш тусидаги босқични бошидан кечираётганда, ҳали у иқтисодий соҳада ва айниқса ижтимоий соҳада реал натижа бермай туриб, 6-моддани мумкин қадар тезроқ чиқариб ташлаш жуда муҳимдир. Бунинг учун партия раҳбарлигидаги айрим даврлар ва хатолар шунчаки танқид қилинмади, балки умуман партияни, унинг бутун фаолиятини қора қилиб кўрсатиш ва обрўсизлантириш учун тўғридан-тўғри ҳужум қилинди. СССР конституциясининг 6-моддаси тўғрисидаги бутунлай қонунга мувофиқдек кўринган мунозара замирида амалда ана шулар яширинган эди.

Бу кун тартибидаги бошқа масалаларга ҳам тўла-тўкис тааллуқлидир. Масалан, регионлараро депутатлар группаси томонидан фаол қўллаб-қувватланган Болтиқбўйи республикалари депутатлари СССРда конституцион назорат тўғрисидаги масала муҳокама қилинмасдан олдин 1939 йилги Совет-Германия шартномасини (Молотов-Риббентроп битими деб аталган шартномани) ўрганиш ва баҳолаш комиссиясининг хулосасини эшитишни таклиф қилдилар. Кун тартибига бундай ўзгартириш киритишнинг моҳияти нимада?

Шартномани ташқи сиёсий принципларимиз ва Съезд томонидан берилган ғоявий-сиёсий позициядан келиб чиқиб муҳокама қилиш Болтиқбўйи республикаларининг Совет Иттифоқи составига киришининг конституцияга мувофиқлигини тағин ҳам қаттиқроқ қилиб шубҳа остига олиш имконини берган бўлур эди. Бинобарин, конституцион назорат ғоясининг ўзини рад этишга имконият берган бўлур эди.

Бу эса, ўз навбатида, шунга олиб келар эдики, совет федерацияси қайта тузилаётган, янги мазмун билан тўлдирилаётган ҳозирги пайтда, иттифоқдош республикалар билан марказ ўртасидаги ваколатлар қайтадан тақсимланаётган ҳозирги пайтда биз давлат қурилишининг жуда мураккаб муаммоларини ҳамда жуда кўп низоларни кўриб чиқиш ва ҳал этиш воситасидан маҳрум этилган бўлур эдик. Бу эса иттифоқимизни парчалаб ташлашга, уни миллий хонадонларга ажратиб юборишга, давлатимиз негизларига путур етказишга уринаётган кишиларга керак.

Съезд кун тартибидаги деярли ҳар бир масалага доир баҳслар ортида ошкора ва яширин сабаблар бор эди. Олий Совет тавсия этган кун тартибини ҳимоя қилиш учун бутун бир иш кунини сарфлашга тўғри келди.

Бу аҳвол кўпларнинг ғашига тегмоқда, кўп одамлар эса буни вақтни беҳуда ўтказиш деб ҳисоблашмоқда. Лекин кўпчилик овозни таъминлаш учун иккиланаётган депутатларни ишонтириш, киритилаётган у ёки бу таклифнинг ҳақиқий моҳиятини кўрсатиб бериш керак эди. Энг муҳими эса бюрократ амалдорлар билан эркин фикрловчи радикаллар ўртасида баҳс бормаётганлигини, балки социализмнинг, ижтимоий-давлат тузумимизнинг асосий принципларини сақлаб қолиш учун чинакам жанг бораётганлигини бутун халққа кўрсатиб бериш керак эди.

Бу жанг иқтисодиётни соғломлаштириш тадбирлари, иқтисодий ислоҳотнинг босқичлари ва ўн учинчи беш йиллик планини ишлаб чиқишга принципиал ёндашувлар тўғрисидаги ҳукумат программасини муҳокама қилиш чоғида жуда яққол намоён бўлди. Н. И. Рижков докладидаги асосий қоидаларни олиб кўрайлик. Нима, улар етарли даражада теран эмасми? Аксинча. Масалан, бизнинг республикамиздаги кўпчилик депутатларда ишлаб чиқариш воситаларига мулкчилик шаклларини хусусийлаштириш юзасидан ҳукумат белгилаётган тадбирлар: келгуси беш йилликда давлат мулки салмоғини 30 процентгача камайтириш, қолган қисмини акционерлик жамиятларига, кооперативларга ва шахсий фойдаланишга мулк қилиб бериш ва шу йўл билан давлат мулкининг устун аҳамиятини тугатиш шубҳа туғдирмоқда.

Программанинг конкрет тадбирлари юзасидан баҳслашиш мумкин ва керак. Бу ўринда энг муҳими — қуйига оғиб кетишни қанчалик тезроқ ва самаралироқ тўхтатиш ва одамларнинг асосий ҳаётий эҳтиёжларини қаноатлантиришни реал тарзда яхшилаш — озиқ-овқат маҳсулотлари билан, халқ истеъмол моллари, уй-жой, ижтимоий, маданий-маиший соҳанинг энг оддий объектлари билан таъминлашдан иборат. Пулнинг қадрсизланишига қарши кураш, одамларнинг турмуш даражасини барқарор қилиш жуда ўткир масаладир. Кўп депутатлар, жумладан республикамиздан сайланган депутатлар шу ҳақда гапирдилар. Бу хусусда ҳукуматни танқид қилишга арзийдиган ишлар бор, жуда кўп амалий таклифлар киритилди, улар ҳукумат программасини узил-кесил таҳрир қилиш чоғида ҳисобга олинди.

Мамлакатимиздаги барча халқ депутатлари каби Ўзбекистон депутатлари ҳам Съездда фаол ва собитқадамлик билан иш олиб бордилар. Депутатлар парламент фаолияти мактабидан ўтиб, биринчи Съезддаги ўз ишларидан сабоқ чиқариб олдилар, жумладан сайловчилар ҳам биринчи Съезддаги ишлари учун депутатларимизга кўп таъналар айтган эдилар. Шунинг учун ҳам Съезд арафасида депутатлар олдин Тошкентда, сўнгра эса 11 декабрда Москвада бутун состав билан тўпланиб, тўла ошкоралик ва рўй-ростлик шароитида ҳам мамлакат учун умумий ҳисобланган, ҳам республикамиз учун ўзига хос асосий муаммоларни муҳокама қилдилар. Депутатларнинг фикрлари ва позициялари уларнинг шахсий эътиқодига, шунингдек сайловчиларнинг наказларига мувофиқ турлича бўлишига қарамай, Съезд кун тартибидаги асосий масалалар юзасидан умумий позициялар тўғрисида принцип жиҳатидан келишиб олинди.

Ўзбекистондан сайланган барча халқ депутатларини бирлаштириб турган асосий нарса — республика позициясини ҳимоя қилишга, республика иқтисодиёти ва меҳнаткашларнинг турмуши қандай оғир аҳволга тушиб қолганлигини бутун мамлакатга кўрсатиб бериш, агар амалга оширилмаса аҳволни ўнглаш мумкин бўлмайдиган талабларни айтиш эҳтиросли муддаоси эди.

Шу мақсадда Ўзбекистон ССР депутатларининг барча халқ депутатларига ва иккинчи Съезд қатнашчиларига мурожаатномаси тайёрланди ва тарқатилди, мурожаатномада республикамизда ҳал этилиши лозим бўлган асосий принципиал масалалар баён қилиб берилди.

Бундай йўл тутиш депутатларга Съезд ишининг барча соҳаларида самарали иштирок этишга имкон берди. Республиканинг 17 вакили Съезд ишчи органлари — президиум, секретариат, таҳрир комиссияси ва бошқа комиссиялари составига сайланди. Уларнинг фаолияти телевизорларнинг экранларида кўрсатилмади, лекин бу ишга дахлдор бўлган кишиларнинг ҳаммаси улар энг муҳим давлат қарорлари устида иш олиб бориб, нақадар ғайрат билан, баъзан эса ярим кечага қадар ишлаганликларини биладилар.

Съездда, секцияларнинг мажлисларида, шунингдек қарорлар қабул қилиш чоғида овоз бериш сабаблари хусусида республикадан 26 депутат сўзга чиқди. Музокарага ёзилган, лекин сўз берилмаган яна 3 депутат ўз нутқи матнини Съезд стенограммасига киритиш учун топширди. Республика вакиллари Съезд президиуми ва секретариати номига, шунингдек бевосита ҳукуматга ва бошқа иттифоқ идораларига ўнлаб депутат сўровлари бердилар.

Депутатларимизнинг СССР Министрлар Советининг Раиси Н. И. Рижков билан учрашиб, суҳбатлашгани алоҳида аҳамиятга эга бўлди. Суҳбатда 30 га яқин вакилимиз қатнашди. Бошқа бирор республика депутатлари регионни ривожлантиришнинг энг ўткир ижтимоий-иқтисодий муаммоларини бундай юқори даражада муҳокама қила олмадилар.

Суҳбатнинг мазмуни ва у қандай тусда ўтганлиги тўғрисида марказий матбуот умумий тарзда хабар қилди, бу ҳақда ўша куннинг ўзидаёқ «Время» программаси хабар берди. Баъзи депутатларимиз республика оммавий ахборот воситаларида, Москвадан қайтиб келганларидан сўнг юртдошлари ва меҳнат коллективлари билан учрашувларда ўз таассуротларини сўзлаб бердилар. Республиканинг энг долзарб масалаларига ҳукумат бошлиғи қандай ишчанлик билан ва амалий ёндошганлигини республикамиздаги барча меҳнаткашларга етказиш учун жуда кўп иш қилиш керак. Буни кенг жамоатчиликка етказиш учун оммавий-ахборот воситаларини идеология соҳасидаги фаолларни жалб этиш лозим.

Бунинг устига, орадан бир неча кун ўтгач, Н. И. Рижков ана шу кенгаш якунларига доир протоколни имзолади. Бу республика учун жуда муҳим бўлган ҳужжатдир, ушбу ҳужжат қишлоқ хўжалик маҳсулотига, жумладан пахтага ва пиллага холисона, асосланган харид нархлари белгилашдек принципиал муаммоларни ҳал этиш учун зарур замин яратади. Тегишли иттифоқ органларига қуйидаги топшириқлар берилди:

— учрашувда қўйилган масала — пахта толасига давлат буюртмаси даражаси тўғрисидаги, республикадан кунжараси ва тахтакунжара (шрот) ташиб кетиш ҳажмларини камайтириш, шунингдек чорва моли боқиш учун яроқли бўлган пахта шулхасидан техникавий эҳтиёжлар учун фойдаланишни камайтириш масаласини кўриб чиқиш;

— шўр зовур сувларини чиқариб ташлаш учун бош коллекторлар қурилишининг техникавий-иқтисодий асосларини ишлаб чиқиш ва тасдиқлашда зарур ёрдам кўрсатиш;

— пахта толаси ресурсларидан фойдаланишни яхшилаш ва меҳнатга лаёқатли аҳолини иш билан банд этишни ошириш мақсадида республикада енгил саноат корхоналарини жадал ривожлантириш учун чоралар кўриш;

— аёллар, оила аҳволини, оналар ва болаларни муҳофаза этишни яхшилаш масалаларини диққат-эътибор билан ўрганиб чиқиш ва марказий иқтисодий органлар ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети билан келишиб олиб шу масала хусусида тадбирлар ишлаб чиқиш, бу тадбирларни 1991-1995 йиллар планида ҳисобга олиш ва бошқа кўпгина масалалар тилга олинган.

Озиқ-овқатнинг айрим турлари бўйича, жумладан янги йилнинг биринчи кварталида қўшимча тарзда фондлар ажратиш тўғрисида депутатларимиз ўртага қўйган масала ижобий ҳал этилди.

Масалаларни шу қадар тез ва ишчанлик билан ҳал этишни республикамиз ҳукумати ва бошқа хўжалик идоралари ўргансалар ёмон бўлмасди. Энди кўп нарса ўзимизга боғлиқ: биз ўз таклифларимизни асослаб ва исботлаб беришимиз керак. Аммо шу нарса равшанки, партия, мамлакат ҳукумати муаммоларимизни тушуниб турибдилар ва истакларимизни эътиборга олмоқдалар.

Аммо Съезддаги кескин вазиятни фақат ишга доир ана шундай мулоҳазалар белгилаб бергани йўқ. Мамлакат ва қайта қуриш тақдири учун, социализм муаммолари тақдири учун ҳаётий муҳим бўлган масалаларни ҳал этиш йўлларини амалий қидириш ҳамиша Съезднинг ўзидаги вазиятни ҳам, бутун жамият (жамият эса Съезд ишини диққат-эътибор билан кузатиб борди)даги вазиятни ҳам беқарорлаштиришга уринаётган кучларнинг катта тўсиғига дуч келаверди. Залдаги беллашувларнинг акс садоси бир лаҳзада мамлакатнинг энг олис бурчакларигача етиб бориб вазиятни кескинлаштирарди.

Айрим депутатларнинг нутқларида сиёсий ва иқтисодий ислоҳотларнинг етилган муаммоларини ҳал этиш йўлларини қидиришга, миллатлараро муносабатларда муросага келишга дуруст эътибор берилмади. Ҳа, бундай бўлмади, социализмнинг, сиёсий тузумимизнинг фундаментал асосларидан воз кечиш ҳақида тўғридан-тўғри ва дангал гапирилди, социалистик қурилиш кезида бунёд этилган бутун иморатни бузиб ташлаш тўғрисидаги масала қатъият билан ўртага қўйилаверди.

Регионлараро гуруҳ аъзолари бўлган бир қанча депутатларнинг Съездда расмий тарзда тарқатган баёноти шу жиҳатдан диққатга моликдир. Ушбу баёнотда очиқдан очиқ, кўпинча кескин шаклда жамиятимизнинг барча асосий принципларига ҳужум қилинган. Рўй-рост социализмдан воз кечиш зарурлиги, орқага, капитализмга қайтиш кераклиги эълон қилинди. Коммунистик партиянинг авангардлик роли батамом инкор қилинган. Турли норасмий ҳаракатларнинг ҳокимиятни эгаллаб олишига интилиши тўғрисида гапирилган. Қайта қуриш инкор этилган, бутун ижтимоий иморатимизни батамом бузиб ташлашга даъват мавжуд. Ишлаб чиқариш воситаларига хусусий мулкчилик эълон қилинган. КПСС Марказий Комитетининг 1989 йил сентябрь Пленумида ишлаб чиқилган миллий сиёсат батамом рад қилинган, СССР ягона кўп миллатли давлат сифатида инқирозга учради, дейилган.

Сиёсий жиҳатдан аҳамиятга молик кўпгина масалалар овозга қўйилаётганда содир бўлган кескин вазият шундан далолат бериб турибдики, сохта инқилобий иборалар сиёсатда кўзи пишмаган айрим депутатларга таъсир ўтказмоқда.

(Давоми 2-бетда).

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР

Нажибулло баёноти

АФҒОНИСТОН Республикасининг президенти Нажибулло Қобулда баёнот бериб, жумладан, шундай деди: «Афғонистон Халқ демократик партияси ҳаракат дастурининг айрим қоидалари ҳозирги вазиятга мос келмай қолди. Хорижий мамлакатлардаги кўпгина партиялар ўз ишларида умуммиллий манфаатларга алоҳида эътибор бермоқда. АХДП ҳам ўзининг тор доирадаги партиявий манфаатларини ҳимоя қилишдан умуммиллий манфаатларга ўтмоғи лозим».

* * *

АФҒОНИСТОНДА ҳаракат қилаётган ҳукуматга қарши қуролли тўдаларнинг йирик лашкарбошиларидан бири Шоҳ Масъуд Ҳикматёр тўдасига мансуб тўрт нафар ҳарбий арбобни ўзига қарашли 30 мужаҳидни ўлдиришда айблаб, қатл қилди.

Дипломатлар Манагуадан чиқиб кетмоқдалар

АҚШ ЭЛЧИХОНАСИНИНГ 20 нафар ходимидан 19 таси душанба куни Манагуадан Майами шаҳрига учиб кетди. Гап Никарагуа маъмурлари томонидан 72 соат ичида Никарагуани ташлаб чиқиб кетиш таклиф этилган Америка элчихонасининг дипломатлари хусусида бормоқда. Бу қарор Панамага бостириб кирган Америка қўшинлари Никарагуанинг шу мамлакатдаги элчихонаси биносига бостириб кириб, уни тинтув қилганларидан сўнг қабул қилинган эди. Ўз ҳамкасбларини Манагуа аэропортида кузатгани келган АҚШнинг Никарагуадаги муваққат ишлар вакили Жон Леонард «Вашингтон томонидан ҳам тегишли саъйи-ҳаракатлар кўрилади, деб ишонаман» деди Ж. Леонард Манагуада қолишга ижозат берилган 15 нафар америка дипломатларининг биридир. Бундан ташқари АҚШ элчихонаси техникавий ходимлари 320 кишидан 100 кишига қисқартирилди.

Дарвозалар очилсин

ШИМОЛИЙ Корея бошлиғи Ким Ир Сен душанба куни гапириб, Корея Халқ Демократик Республикаси ва Жанубий Корея ўртасидаги деворлар йўқ қилиниши керак, зотан, икки мамлакат ўртасидаги ҳатти-ҳаракатлар эркин бўлиши лозим, деди. «Бутун миллатнинг бирлашишга бўлган ҳоҳиш-иродасини ифодалаб, биз Шимол ва Жануб ўз ўрталаридаги тўсиқларни йўқ қилишига, ҳаракатларнинг эркин бўлишига ва барча дарвозаларни очиб қўйишга чақирамиз», — деди Ким Ир Сен. КХДР бошлиғи олий даражада икки томонлама конференция ўтказишга ва унда ҳокимият вакиллари ҳамда сиёсий партиялар раҳбарларининг иштирок этишига даъват қилди.

ЁШЛАР ТАЛАБИ

ГЕРМАНИЯ Демократик Республикасининг Белиц ҳарбий базасида бир неча юз нафар ҳарбий хизматга чақирилган ёшлар ҳарбий хизмат муддатини ўн саккиз ойдан ўн икки ойга қисқартиришни, шунингдек, граждан секторларида муқобил хизмат турини жорий этишни талаб қилдилар.

● Колумбия ҳукуматининг наркомафияга қарши олиб бораётган ашаддий кураши сайёрамизнинг турли бурчакларида ўз акс-садосини бермоқда. Яқинда Мадрид полицияси Колумбиядан Испанияга жўнатилган 400 килограмм тоза кокаинни қўлга туширди.

Суратда: контейнердан чиққан «Оқ ажал» келтирувчи юклар.

ЭФЭ — ТАСС фотоси.

Можаро давом этмоқда

ПАНАМА, 2. ТАСС. Ватиканнинг Панамадаги ваколатхонасида Панаманинг собиқ миллий мудофаа кучлари қўмондони Норьега атрофидаги можаролар давом этмоқда.

Панама архиепископи Грегорио Мак-Грат журналистлар ҳузурида шундай деди: Америка томонидан папа нунциясига қилинадиган ҳар қандай тазйиқлар қонунга хилофдир.

Панаманинг янги президенти Гильермо Эндара рим-католик черковининг бошлиғи ва унинг Панамадаги вакили генералдан нунцияни ўз ҳоҳиши билан ташлаб чиқиб кетишини» ва янги ҳокимият вакилларига таслим бўлишини тавсия этсинлар, деди.

Панаманинг янги ташқи ишлар министри Хулио Линарис журналистлар билан қилган суҳбатида республика ҳукумати 2000 йилдан сўнг Америка ҳарбий базаларининг мамлакатда қолишини истамайди, деди. Унинг сўзларига қараганда Панама канали хусусидаги шартномаларга риоя қилиш Эндара ҳукумати ташқи сиёсатининг асосий принципларидан биридир.

Панаманинг Куба, Никарагуа ва Ливия билан дипломатик алоқаларини сақлаб қолиш масаласи яқин кунларда бўладиган министрлар кабинетининг мажлисида кўриб чиқилади, деди министр.

* * *

ВАШИНГТОН, 2. ТАСС. Душанба куни Оқ уй Панамадан америка қўшинлари олиб чиқиб кетила бошланганлигини эълон қилди. Бу қўшинлар Панамага бостириб киришда иштирок этган эдилар. Биринчи бўлиб АҚШга таркибида тахминан 200 нафар киши бўлган 2 та артиллерия батареяси қайтиб келмоқда. Панамада шу кунларда жами 26 минг америка ҳарбийлари турибди.

ЧИҚИНДИЛАРДАН ФОЙДАЛАНИБ

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси химия институтининг олимлари капролактам ишлаб чиқариши чиқиндиларидан шиша эритишда фойдаланишни таклиф этдилар.

Институтнинг катта илмий ходими Н. Раҳимбеков ва унинг ҳамкасблари бу чиқиндилар ўз хусусиятларига кўра шиша ишлаб чиқаришда зарур бўлган содага ва натрий сульфатига яқин туришини аниқладилар. «Селикат» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг мутахассислари химик олимлар билан биргаликда ишланмани жорий этишга киришдилар. Бу ерда ана шу чиқиндилардан пардозлаш материали — шиша кристалит ишлаб чиқариш ўзлаштирилди.

(ЎзТАГ мухбири).

ХАЛҚ БИЛАН БИРГА—ҚАЙТА ҚУРИШ ЙЎЛИДАН

(Боши 1-бетда).

Айтилганлардан қуйидаги асосий хулосаларни чиқариш мумкин.

Съездда ва жамиятда кучларнинг табақаланиши яна ҳам авж олди. Қайта қуришни рўкач қилиб сафсатабозлик қилишдек ниқоб улоқтириб ташланди. Ижтимоий тузумга қарши бўлган кучлар партияга, социализмга, тузумимизга бевосита ҳужумга ўтдилар. Бунинг учун барча воситалар — партия ва халқнинг ўтмиши ва бугунини ялписига қоралашдан тортиб очиқдан-очиқ дағдаға ва қаттиқ талабномалардан фойдаланилмоқда.

Съездда 9 декабрь куни Пленумда белгилаб чиқилган сиёсий йўлни ўтказишга муваффақ бўлинди. Аммо Съезд чоғида партия бўлинди — КПССдан Литва Компартияси ажраб чиқди. Агар бу жараён тўхтатиб қолинмаса, бу сиёсий кучларнинг жойлашувини ўзгартириши ва оқибатда ССР Иттифоқининг тарқалиб кетишига олиб келиши мумкин.

Ҳозир кучларнинг жойлашуви қуйидагичадир.

1. Партия позицияларида мустаҳкам турган ва партия йўлини собитқадамлик билан ўтказаётган депутатлар.

2. Социализмга душман бўлган кучлар, улар қайта қуриш тўлқинида сафсатабозлик эвазига ишонч қозондилар, эндиликда эса ниқобни улоқтириб ташлаб, партияга қарши, социализмга қарши позицияда туриб очиқ-ойдин ҳаракат қилмоқдалар.

3. Сиёсий жиҳатдан тажрибасиз бўлган, аксарият иккиланаётган кишилар, улар партияга ишонадилар. Аммо буларни шартаки сафсатабозлик ўз домига тортиши мумкин. Бу кишиларнинг овози ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир. Уларнинг кўпчилиги ҳозир партия билан ҳамнафасдир. Халқнинг жигарбанди бўлган бу кишилар Съезд залига халқ кўнглида ниш урган сабрсизлик ва норозилик кайфиятларини олиб келмоқдалар.

Душманларимиз худди ана шу кайфиятларни ҳисобга олиб, гоҳо тўла текисчилик ҳақидаги гапларни, гоҳо даромадларни қайта тақсимлаш тўғрисидаги ғояларни ўртага қўймоқдаларки, бундан мақсад одамларнинг норозилигини партия, совет, давлат аппаратига қарши қаратишдир, бунда: аҳолини озиқ-овқат ва рисоладагидек ҳаёт кечириш учун зарур бўлган бошқа нарсалар билан таъминлаш ишидаги аҳвол нечоғлик ёмон бўлса шунча яхши, деган принципга амал қилинмоқда. Нима учун бундай қилишмоқда? Бунинг боиси шундаки, бугунги қийинчиликлар, истеъмол бозоридаги аҳволнинг ёмонлашуви сабабли одамларнинг норозилиги ва қаҳри, аввало, марказ ва жойлардаги партия, совет органларига қарши қаратиладн. Бунинг учун эса, асосан, партия комитетларининг жавоб беришларига тўғри келади. Демак, социализмга қарши ва партияга қарши бўлган барча кучлар ана шундай макрли сиёсатни ўтказишаётган экан, бир қанча мақсадларни: қийинчиликларни рўкач қилиб, вазиятни беқарорлаштириш, одамларни партияга ва совет органларига қарши қўйишни, бу органларни бадном этиб, обрўсини туширишни ва шу йўсинда сиёсий ҳокимиятни қўлга киритишни мўлжалламоқдалар.

Агар бу курашнинг биринчи босқичида сиёсий шиорлар умуман тилга олинмаган ва гап асосан тарих, тил ва маданиятни ҳимоя қилиш, маънавий қадриятларни тарбиялаш ва тиклаш, халқнинг анъаналари ва урф-одатларини тиклаш ҳақида борган бўлса, ҳозир буларнинг ҳаммаси нарироқ суриб қўйилди. Илгари сир бўлиб турган нарса ошкор бўлиб қолди. Эндиликда сиёсий шиорлар ва сафсатабозлик билан олдинга чиқиб олишга зўр бериб интилиш истаги, бирор бир амалий таклифни тақдим этмай танқид ва танқидбозлик билан пуч обрў орттириш ва оқибатда ҳокимиятни, кичикроқ бўлса ҳам ҳокимиятни қўлга киритиш, биринчи ўринга чиқмоқда.

Шунинг учун ҳам тарихнинг туб бурилиш даврида партиянинг бирлиги ва жипслиги бизга бамисоли ҳаводек зарурдир, ҳа, партия 1985 йилда қайта қуришни эълон қилди ва қайта қуришни бошлади, худди ана шу қайта қуришни турмушнинг чуқур қатламларига кириб борадиган мураккаб ва машаққатли ўзгартишлар йўлидан олиб бормоқда. Ана шу ниҳоятда оғир тарихий йўлда у сўлдан ҳам, ўнгдан ҳам тазйиққа учрамоқда. Фақат бирлик, жипслик, сабр-матонатгина бардош беришга ёрдамлашиши мумкин. Ленинча илмий лойиҳани қўпол тарзда четлашиб бунёд этилган умумий хонадонимизни капитал ремонт қилиш учун баҳамжиҳат ҳаракатлар ва ягона режа керак. Акс ҳолда бу уй қулаб кетиши мумкин.

Ана шуни ҳисобга олиб, КПСС Марказий Комитетининг 25—26 декабрь кунлари бўлиб ўтган Пленуми Литва Компартияси съездининг КПССдан ажралиб чиқиш тўғрисидаги ва ўз программаси ва уставига эга бўлган мустақил партия тузиш тўғрисидаги қарорига ажралиш деб, қайта қуриш ишини барбод этиш деб аниқравшан баҳо берди.

М. С. Горбачев докладида партия тарихидаги мисли кўрилмаган ана шу ҳодиса батафсил таҳлил қилинди ва баҳолаб берилди. Бунга илова қилиб шуни айтиш мумкинки, Литва Компартияси Марказий Комитетининг съездга ҳисобот докладида, съезд қабул қилган программа ва уставда, мақом тўғрисидаги қарорда, ёшларга мурожаатномада ва бошқа ҳужжатларда Литвага муносиб алоҳида социализм тўғридан-тўғри ва ошкора эълон қилинган, социалистик қурилишнинг ўтмишдаги бутун тарихи қолоқ ва ривожланмаган мамлакатнинг «ҳалокатли практикаси» деб қораланган, партиянинг раҳбарлик роли инкор қилинган. Литва Компартияси съезди аслида синфий позициялардан чекинди. «Бирор-бир синфнинг афзаллиги»дан воз кечди. Бирор-бир чеклашларсиз хусусий мулкчилик ва бозор экономикасига ўтиш эълон қилинди. КПСС билан «тенг ҳуқуқли шерикчилик муносабатлари» ҳам, Совет Иттифоқидаги бошқа республикалар билан иқтисодий муносабатлар ҳам бир қанча шартларга боғлиқ қилиб қўйилмоқда. Партиянинг «литваликларнинг манфаатларини акс эттирмаган ва ҳимоя қилмаган» ленинча миллий сиёсати батамом рад этилади. Бўлинмас Литва давлати эълон қилинади.

КПСС Марказий Комитети Пленумидаги нутқларда турлича таклифлар айтилди. Аммо ҳозирча узил-кесил қарор қабул қилинмаган. Сизга маълумки, Пленум ўз ишини якунлагани йўқ. Пленум Сиёсий бюро аъзоларига, Марказий Комитет секретарларига Литвага жўнаб кетишни, бошланғич ташкилотларда, партия комитетларида коммунистлар билан вазиятни муҳокама қилишни топширди. КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг Литвага бориши ҳам мақсадга мувофиқ, деб топилди. Шундан кейин Пленум ўз ишини давом эттиради ва қарор қабул қилади.

Литва Компартиясида содир бўлган воқеани тўсатдан рўй берган якка-ёлғиз ҳодиса дебгина қарамасдан, балки сўнгги вақтда содир бўлган ва олис мақсадни кўзлаган айрим зарарли тенденцияларнинг энг охирги лекин бир-бири билан боғлиқ кўриниши деб қарамоқ керак. Пленумда партияга кенг кўламда ҳужум бошланганн ва унинг обрўсини мустаҳкамлаш зарурлиги ҳақида гапирилди. Кўп партия комитетлари ва ташкилотларининг бундан буёнги пассивлигига тоқат қилиб бўлмайди ва бу пассивлик хавфлидир, деб қатъиян таъкидланди. Партиядаги қайта қуриш жамиятда рўй бераётган жараёнлардан орқада қолмаслиги керак. Маълумки, шу масалалар ва партия фаолиятининг бошқа энг муҳим масалалари ва КПСС XXVIII съездига қандай тайёргарлик кўрилаётганини Марказий Комитетнинг 1990 йил январь ойида бўладиган Пленумида муҳокама қилиш мўлжалланмоқда.

Энг муҳими шундаки, қайта қуриш бошланганида партия олган ишонч ёрлиғининг муддати тугаб қолди. Эндиликда ана шу ёрлиққа кўра жавоб берадиган вақт келди. Халқ, меҳнаткашлар, аҳолининг кам таъминланган табақалари қайта қуришнинг ҳозирча камроқ бўлса ҳам, ҳозирча бошламаси бўлса ҳам аммо унинг реал ижобий натижаларини ҳис этишлари керак. Бунинг ягона ва сўнгги муддати янги 1990 йилдир.

Қилиниши лозим бўлган биринчи юмуш — одамга ҳамкор бўлишдир. Моддий бойликларни яратаётган ишчи ва инженер; мамлакатни тўйдираётган ҳамда қийинтираётган деҳқон ва агроном; турмушнинг янги сифати сари йўлимизнинг имкониятларини заковат қудрати билан ошираётган олим ва тадқиқотчи билан ҳамкор бўлиш лозим.

Ҳозир амал-тақал қилиб тирикчилик қилаётган кўп болали оналар, пенсионерлар ва ногиронлар, аҳолининг жами кам таъминланган табақалари эҳтиёжлари ва ўй-ташвишларига шерик бўлиш лозим. Қариялар, ветеранлар, муҳтарам оқсоқолларнинг неча ўн йиллар мобайнида орттирилган донолигидан баҳра олайлик; улар оғир ҳаёт йўлини босиб ўтдилар, биз бугун эга бўлган барча бойликлар уларнинг меҳнати ва кураши самарасидир. Бунинг учун улар кўп азият чекишган. Ёшларнинг орзу-умидларини тушуниб олишга ҳаракат қилайлик; улар ҳозирнинг ўзидаёқ, жамият ҳаётининг барча соҳаларидаги ишлар аҳволини ва ижтимоий муҳитни кўп жиҳатдан белгилаб бермоқдалар, эртага эса мамлакат тақдири, социализм тақдири учун ғамхўрлик ва масъулият шу ёшларнинг зиммасига тушади.

Бугун халқ бошига тушган барча қийинчиликларни ўз қийинчилиги деб тушуниб, халқнинг орзу-умидларини кўнглига яқин олиб, норозилик ва сабрсизлик билан кутилаётган ва ниҳоят рўёбга чиқиши лозим бўлган орзу-умидларнинг сабабларини холисона ақл-идрок билан фаҳмлаб, шундагина одамларнинг хайриҳоҳлиги ва мададига умид боғлаш мумкин. Улар билан биргаликда келажак йўлини излаш, инсоният цивилизацияси ва тараққиёти йўлида муқаррар бўлган қийинчиликларни ижтимоий ларзаларсиз бартараф этиш лозим.

Фақат шундай ходимларгина эндиликда раҳбарлик лавозимларида ишлашлари, фақат шундай ходимларгина республика Олий Совети ва маҳаллий Советларга бўлажак сайловда сайловчиларнинг мададига умид боғлашлари мумкин. Халқ фақат шундай кишиларгагина эргашади.

Афсуски, республикадаги кўпгина партия, совет ва хўжалик органлари раҳбарларига омма билан ҳамнафаслик етишмаяпти. Шу боисдан ҳам партия ташкилотларининг, сиёсий ҳаёт майдонига чиққан жами ижтимоий кучларнинг биринчи навбатдаги вазифаси — жамиятнинг барча ижтимоий ташкилотлари ва сиёсий системанинг жами бўғинларидаги раҳбарлик лавозимларига халқ билан мустаҳкам алоқада бўлган, унинг орзу-ўйларини ўз орзу-ўйлари деб билаётган, янгича фикрлашга, коллектив ақл-идрок ва кенг меҳнаткашлар оммасининг коллектив хоҳиш-иродасига асосланадиган янгича ёндашувлар ва янги қарорларга ҳамқадам бўлган янги истеъдодли кучларни аниқлаш ва қўйишдан иборат.

Бу ўринда областлар, шаҳарлар ва районлардаги раҳбар кадрларимизга, расмий ёки норасмий ташкилотларга мансублигидан қатъи назар халқнинг тақдири учун жонкуяр бўлган барча ҳалол кишиларга ҳамкорлик учун йўл очиш зарурлиги, биргаликда ишлашга жалб этиш кераклиги, тегишли лавозимларга тайинлаш лозимлиги ҳақида яна бир карра эслатиб ўтишга тўғри келади. Фақат шу йўл билангина барча соғлом кишиларни жипслаштириш мумкин.

Жамиятимиз эндиликда шундай бир нозик чегарага келиб тақалдики, бу вазият бизнинг зиммамизга ҳозирнинг ўзидаёқ ҳар бир киши ўз оиласи, болалари ва яқинлари тимсолида ўзи ҳақида чинакам ғамхўрлик қилинаётганини сезиб олиши, турмуши яхшилаётганини сезиб олиши учун мумкин бўлган ва мумкин бўлмаган барча ишларни қилиш вазифасини юклайди. Фақат шугина танлаб олинган қайта қуриш йўли тўғрилигига, иккинчи Съездда тасдиқланган ҳукумат программасининг реаллиги ва самарадорлигига одамларни ишонтириши мумкин. Фақат шугина оммага келажак сари йўлимизда муқаррар учрайдиган қийинчиликларни бартараф этиш учун сабр-бардош ва куч-қувват бахш этиши мумкин.

Дарҳол қандай фавқулодда чораларни амалга оширишимиз керак?

Биринчи навбатда нархнинг кўтарилишини, меҳнаткашлар турмуш даражасининг пасайишини тўхтатишимиз, истеъмол бозоридаги аҳволни барқарорлаштиришимиз керак. Бунинг учун йилнинг биринчи кунларидан бошлабоқ интизом ва тартибни мустаҳкамлаш, чайқовчиликка, нархнинг кўтарилиб кетишига, арзон молларнинг ғойиб бўлиб қолишига, тош-торозидан ва пулдан уриб қолинишига чек қўйиш учун жуда қатъий, борингки, фавқулодда чораларни кўришимиз керак. Бу ўринда кундалик ишни кучайтиришгина эмас, балки чинакамига кураш, чинакамига қатъий жанг қилиш керак.

Ижтимоий адолат принципи, ҳар бир меҳнаткашнинг, ҳар бир гражданнинг ҳуқуқлари ҳар жиҳатдан кафолатланиши принципи, ҳокимият, бошқарув аппарати халқ тепасида турмаётгани ва айниқса унга қарши турмаётганлиги принципи, балки бу ҳокимият, бу бошқарув аппарати инсонга хизмат қилаётгани, унинг манфаатларини ҳимоя қилаётгани эндиликда партиямиз ва давлатимиз учун жуда катта аҳамият касб этади. Шунинг учун ҳам биз жиноятчиликка, айниқса уюшган жиноятчиликка қарши курашни, хизмат мавқеининг ҳар қандай йўсинда суиистеъмол қилинишига қарши шафқатсиз курашни эндиликда шу куннинг биринчи даражали ва энг ўткир вазифаси деб биламиз. Шу муносабат билан қўшимча ер участкаси ажратиб бериш, якка тартибда уй-жой қуриш учун қарз бериш ва қурилиш материаллари сотиш масалаларини кўриб чиқишда таъмагирлик ва порахўрлик содир бўлаётгани ҳақидаги, тақчилликдан фойдаланиб чайқовчилик қилинаётгани ҳақидаги сигналлар ниҳоятда хавотирлидир. Ҳозирги вазиятда ана шу жиноятлар жиноий ишгина бўлиб қолмай, сиёсий тус ҳам касб этади.

Ўзбекистон ССР прокуратураси ва ички ишлар министрлиги, халқ партия касаба союзлари ишчи назорати органлари зиммасига ана шу хусусдаги ҳар бир сигнални жуда синчковлик билан ўрганиб чиқиш ва бундай сигнал тасдиқланганида жуда қаттиққўллик билан, айтиш мумкинки, шафқатсизлик билан чоралар кўриш вазифаси юкланди. Ҳозир ҳар бир оддий меҳнаткаш бошига тушган кулфат, қийинчилик ва етишмовчиликлар сабабидан кимлардир бойлик орттириши жараёнини қўлимиздан келган барча чоралар билан тўхтатишимиз керак. Шу хусусдаги бирор факт ҳам жазосиз қолмаслиги лозим. Ҳозирги вақтда жазосиз қолиш — шундоқ ҳам мураккаб, танг вазиятни тағин ҳам чигаллаштириш демакдир, жазосиз қолдириш натижасида суиистеъмоллар ва жиноятлар қайта-қайта такрорланаверади. Бунга чек қўйиш лозим ва чек қўйилади.

2. Аҳолининг озиқ-овқат таъминотини яхшилаш учун барча ресурсларни сафарбар этиш лозим.

Хўжаликлар ва шахсий секторда чорвачилик маҳсулоти етиштиришни кўпайтириш бу борадаги асосий резервдир. Йилнинг Марказий Комитет бюросида кўриб чиқилган дастлабки якунлари шундан далолат бериб турибдики, ҳали бу соҳада жиддий силжишлар бўлгани йўқ. Кўпгина раҳбарлар ҳозиргача ҳам аҳволнинг жиддийлигини уқиб олишмаяпти.

Жуда ўткир ижтимоий муаммолар комплексини ҳал этишнинг тез самара берадиган бош воситаси томорқаларни кўпайтиришдир, биз бу ҳақда кўп гапирган эдик, шунга умид боғламоқдамиз; оилаларнинг ўзини-ўзи таъминлашини яхшилаш, бозорни тўлдириш, аҳолининг иш билан банд бўлмаган қисмини пул ишлаб топиш билан таъминлаш, уй-жой программасини амалга оширишни жадаллаштириш, такрор айтамизки, томорқани кўпайтиришга боғлиқдир. Қишлоқдаги 880 мингга яқин оилага 95 минг гектардан кўпроқ ер томорқа сифатида тақсимлаб берилди.

Аммо Сирдарё областида томорқа ажратиш ҳақидаги аризаларнинг фақат ярмидан сал кўпроғи, Бухоро областида 62 фоизи, Андижон ва Наманган областларида 66 фоизи, Самарқанд областида 68 фоизи қондирилди.

Буни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг қарорини инкор этиш ва уни атайлаб бадном қилиш, деб баҳолаш керак бўлади. Шундай вазиятда Компартия Марказий Комитети Янги йилнинг биринчи кунларидан бошлабоқ барча областларда, районлар ва хўжаликларда шу ишни ҳамма ерда партиявий жиҳатдан текширишни бошлади. Одамларнинг турмушини яхшилаш йўлига тўғаноқ бўлаётган кишиларга нисбатан дарҳол ва конкрет чоралар кўрилади.

3. Якка тартибда уй-жой қуришни жадаллаштириш учун ёрдам бериш муаммоси ҳам шу вазифага монанддир. Маълумки, кейинги йилларда республикада якка тартибда уй-жой қуриш миқёслари кескин ошди. Агар бундан уч йил муқаддам биз 2,5—3 миллион квадрат метр уй-жой қурган бўлсак, 1988 йилда 4 миллион квадрат метр уй-жой қурдик. Дастлабки маълумотларга қараганда, якунланаётган йилда 4,8—4,9 миллион квадрат метр уй-жой қурилади.

Аҳолига ёрдам бериш учун кредит, бинокорлик материаллари, ер участкалари ажратилмоқда. Якка тартибда уй-жой қурувчиларга қарз бериш учун ресурсларнинг умумий ҳажми 1989 йилда 1,5 баравар кўпайтирилди ва 187 миллион сўмга етказилди.

Кўпгина корхоналар ўз ижтимоий ривожланиш фондларидан ходимларига ёрдам бермоқдалар. Масалан, Тошкентдаги авиаремонт заводида меҳнат коллективининг қарорига биноан уй-жой қурилишига 190 минг сўм, Ўзбекистон химия машинасозлиги заводида 74 минг сўм, қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинатида 108 минг сўм кредит ажратилди.

1990 йилда якка тартибда уй-жойлар қуриш ҳажми ўсишини ҳисобга олиб, республика иттифоқ органлари олдига қўшимча равишда 650 миллион сўм пул ажратиш тўғрисидаги масалани қўйди: Ана шу маблағдан биринчи кварталда 110 миллион сўм кредит бериш мўлжалланган.

Афсуски, якка тартибда қуриш мўлжалланган уй-жойлар ҳозирча бинокорлик материаллари билан яхши таъминланмаяпти. Республиканинг фанер, ёғоч тахтага бўлган талаб-эҳтиёжларининг атиги ярми, шифер ва цементга бўлган эҳтиёжининг 70—80 фоизи қондирилмоқда. Шунинг учун 1990 йилда бинокорлик материаллари ишлаб чиқарадиган ҳар бир корхонада қувватларни анча ошириш зарур.

Шу билан бирга умуман республикада қишлоқ хўжалик органларининг буюртмаси асосида пудрат ва хўжалик усули билан якка тартибда уй-жойлар қуриш имкониятидан яхши фойдаланилмаяпти. Якка тартибда уй-жой қуриш шартларига кўра моддий-техника таъминоти давлат уй-жой қурилиши нормалари асосида марказлаштирилган тарзда амалга оширилмоқда.

Ушбу масалаларни ҳал этишда Фарғона водийсидаги бир қанча колхозларнинг ташаббуси қўллаб-қувватлашга лойиқдир. Ана шу колхозлар ўз маблағларидан колхозчиларга уй қуриш учун қарз бермоқда. Бинокорлик материаллари ғоят тақчил шароитда Хоразм область ижроия комитетининг тажрибаси қўлланилмаяпти. Маълумки, область ижроия комитети ёғоч-тахта тайёрлаш ва ташиб келиш юзасидан Иркутск область ижроия комитети билан битим тузди. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларимизни ёғоч-тахта, металл ва цементга айрибошлашни кенг синаб кўриш лозим. Бу борада Фарғона ва Самарқанд областларининг айрим районлари ҳамда хўжаликлари ҳозирдаёқ иш олиб бормоқдалар. Ресурсларни бозор фондлари асосида тақсимлашнинг ордер системасини жорий этиш тўғрисида ҳам ўйлаб кўриш зарур. Тошкент, Фарғона ва Хоразм областларининг иш тажрибаси бозор фондларининг юксак даражада самарали эканлигини кўрсатиб турибди.

Массивларни инженерлик коммуникациялари бўлган якка тартибдаги уй-жой қурилиши билан таъминлаш масалалари жиддий ҳавотирлик уйғотмоқда. 1990 йилда фақат Тошкент шаҳар ижроия комитети, Андижон, Бухоро, Наманган, Тошкент, Сирдарё ва Хоразм область ижроия комитетлари коммуникациялар қурилишига тегишли таклифларни тақдим этдилар.

Якка тартибда уй-жой қурувчиларга лойиҳа-смета ҳужжатларини тайёрлаш ва қурувчиларнинг малакали ишчи кучлари билан ёрдам бериш ҳамда давлат капитал маблағлари ҳисобига уй-жойлар ва бошқа социал-маданий-маиший объектлар қуриш планлари сўзсиз бажарилишини таъминлаш зарур.

4. Бизда халқ истеъмол моллари бозорида тақчилликни камайтириш учун мавжуд имкониятлардан тўла-тўкис фойдаланилмаган. Енгил ва маҳаллий саноатимизнинг барча корхоналари тўла қувват билан ишламаяпти. Бир қанча тикувчилик, пойабзал фабрикалари ва бошқа объектларни ишга тушириш муддатлари яна барбод этилди. Хўжаликлар билан саноат жиҳатидан ривожланган марказлар ўртасидаги бевосита алоқалар суст йўлга қўйилмоқда.

Биз СССР халқ депутатларининг II Съезди арафасида Москвада, Ўзбекистон ССР билан Ленинград области ўртасида ишлаб чиқариш, савдо-сотиқ ва илмий-маданий ҳамкорлик тўғрисидаги битимни имзоладик. Тюмень области билан ўзаро амалий алоқаларни йўлга қўяяпмиз. Ленинград ва Тюмень областлари қудратли саноат ҳамда илмий-техника потенциалига эгадирлар. Республикамизнинг бой имкониятларини ҳисобга олганда бундай бевосита алоқалар айниқса замонавий корхоналарнинг юқори малакали ходимларини, илмий кадрларни тайёрлаш ишида яққол ижобий натижалар бериши мумкин.

5. Одамларни, айниқса ёшларни иш билан таъминлаш муаммоси илгари кўп марта гапириб ўтилганидек, бугунги кунда принципиал жиҳатдан муҳим аҳамият касб этади. Аслини олганда; бу вазифа республикамизда нима ҳақида гапирилмасин, қайси масала ҳал этилмасин, уларнинг ҳаммасига дахлдордир. Бусиз Ўзбекистоннинг ҳозирги куни ва келажагига дахлдор биронта муаммони жиддий муҳокама қилиб бўлмайди.

Ушбу масалалар юзасидан ҳукумат Фарғонадаги маълум воқеалардан кейин ишлаб чиқилган конкрет тадбирларни амалга оширишни кўзда тутмоқда. Водийда қўшимча иш жойларини жадал ташкил этиш юзасидан республика ўртага қўйган масалалар иттифоқ министрликлари ва идораларини жалб этиш йўли билан ҳал қилинмоқда. Аммо белгиланган программалар илгари бўлгани сингари қоғозда қолиб кетмаслиги зарур. Бунинг устига мана шу программалар ҳозироқ, Янги йилнинг дастлабки кунлариданоқ рўёбга чиқарила бошлаши лозим.

Ушбу вазифани ҳал этишда энг муҳим бўғин малакали кадрлар тайёрлаш масаласи эканлигини бугун яна бир бор таъкидлашни истардим. Бунинг учун энг аввало халқ таълими бутун системасининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш муаммосига янгича ёндашиш, уни қолдиқ ҳолатидан устун ҳолатга ўтказиш керак. Бу кадрлар соҳасидаги бутун ишимизнинг пойдеворидир. Ниҳоят шахсни ҳар томонлама уйғун камол топтириш тўғрисидаги сийқаси чиққан расмий гаплардан конкрет амалий ишларга ўтиш даркор. Мактабда, ҳунар-техника билим юртида, техникумда ва олий ўқув юртида барча зарур шароитлар яратиб берилгандагина одам замонавий билим, умуминсоний маданият, жисмоний камолат асосларини эгаллай олиши мумкин. Ана шу мақсадларни амалга ошириш учун катта-катта маблағлар зарур ва биз бу маблағларни бюджет ҳисобидан ҳам, корхоналар, ташкилотлар, хўжаликлар ҳисобидан ҳам қидириб топишимиз керак. Бу масалага тор нуқтаи назардан эмас, балки кенг истиқбол позицияларидан ёндашиш даркор. Биз ҳаммамиз таълимга сарфланган маблағлар шу заҳотиёқ самара бера олмаслигини аниқ тушунишимиз лозим. Аммо бу орадан 5-10 йил ўтгач, албатта ўз самарасини беради. Бугунги кунда қанчалик кўпроқ маблағ сарфласак, шунчалик кўп самара беради. Бусиз келажак бўлмайди.

Муаллимлар меҳнати обрў-эътиборини ва омилларини ошириш зарур. Шундай қилайликки, муаллим, ўқитувчи шаҳарда ҳам, қишлоқда ҳам энг ҳурматли киши бўлсин.

Республикада ёш авлодни ўқитиш ва тарбиялаш системасининг ташкилий структурасини яхшилаш мақсадида халқ таълими министрлигини ажратиш тўғрисидаги масала ҳал этилмоқда. Халқ таълими министрлиги шошилинч тарзда ва етарли даражада пухта асосланмай ташкил этилган эди. Болаларни танлаб олиш ва фан, маданиятнинг истиқболли тармоқларини, замонавий корхоналарни чуқур ўрганиш, муносиб ўринбосарлар етиштириш учун шароит яратиш мақсадида республикада интернат-мактабларнинг бутун бир тармоғини вужудга келтириш ишнинг муҳим йўналишидир.

Қобилиятли ёшлар мамлакатнинг энг яхши илмий марказларида ва чет элларда билим олиши учун уларни моддий жиҳатдан рағбатлантириш мақсадида махсус фонд ташкил этилади. Ўзимизнинг илмий-методик мактабларимизни яратадиган, кадрлар тайёрлаш ишини сифат жиҳатидан янги даражага кўтара оладиган олимлар ва ўқитувчиларнинг янги авлодини етиштиришимиз зарур. Мана шу маданий ва инсонпарвар вазифаларни ҳал этиш учун Ўзбекистоннинг барча жамоатчилик кучларини сафарбар этиш талаб қилинади. Биз олимларимиз, ёзувчиларимиз, бутун ижодкор зиёлиларимизнинг мана шу юксак маърифий ишда фаол қатнашишларига умид боғлаймиз.

18 февраль куни Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ва маҳаллий Советлар сайловида республиканинг ижтимоий сиёсий турмушига, уни келгусида социал-иқтисодий ривожлантиришга оид кўпгина масалалар ҳал этилади. Биз Марказий Комитет Пленумининг топшириғига биноан Ўзбекистон Компартиясининг сайловолди ҳаракат дастурини ишлаб чиқдик ва эълон қилдик. Аҳоли турмушини, айни пайтда аҳоли категориялари ва социал группаларига қараб табақама-табақа реал яхшилаш ҳаракат дастурининг, белгиланган барча тадбирларнинг асосини ташкил этади. Аҳолининг кам таъминланган табақаларига ва кўп болали оилаларга, пенсионерларга ёрдамни кучайтиришга, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш тўғрисида ғамхўрлик қилишга, ёш авлодни камол топтириш учун шарт-шароитни яхшилашга алоҳида эътибор берилади.

Ҳаракат дастурини республика меҳнаткашлари маъқуллаб кутиб олдилар. Эндиликда иш ўзимизга боғлиқ. Ҳозирнинг ўзидаёқ ҳаракат дастурини рўёбга чиқариш юзасидан, гарчи кичик бўлсада, дастлабки қадамлар қўйилиши ғоят муҳимдир.

Марказий Комитетнинг 1989 йил ноябрь ойининг охирида бўлиб ўтган пленумида биз бу ҳақда батафсил гапирган эдик. Бир қанча асосий қоидаларни эслатиб ўтиш зарур.

Моддий ва молиявий ресурсларда юз берган кескинликка қарамай аҳолининг даромади кам табақалари ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилинишини мустаҳкамлаш учун 1990 йилдаёқ республика ва маҳаллий бюджет ҳисобидан қўшимча равишда 142 миллион сўмдан кўпроқ пул ажратиб бериш ва бошқа манбаларни ҳам сафарбар этиш имкониятини топдик.

Чунончи, умумий таълим мактабларида 1-5-синф ўқувчиларининг бепул овқатланишини ташкил этиш, камқонлик касалига учраган ҳомиладор аёлларга ёрдам бериш учун 100 миллион сўмдан кўпроқ маблағ ажратилмоқда. Интернат уйларда овқатланишга қилинадиган сарф-харажатлар нормаси анча кўпаяди. Колхозларга қишлоқ касалхоналари ва болалар боғчалари учун қишлоқ хўжалик маҳсулотлари давлат хариди ҳисобидан қўшимча равишда маҳсулот ажратишга рухсат этилди.

Уруш ва меҳнат ветеранлари, пенсионерлар, ёлғиз гражданларнинг модий аҳволи яхшиланади. Нафақалар ва пенсиялар миқдорини оширишга етти миллион сўмдан кўпроқ пул ажратиш вазифаси қўйилмоқдаки, бу 55 минг кишининг турмуш даражасини оширишга имкон беради. Ана шу мақсадларни кўзлаб «Малика» трикотаж бирлашмаси, Наманган областидаги «Коммунизм» колхози, «Қизилровот» совхози ва бошқа ташкилотларнинг ўз маблағлари ҳисобидан пенсия ва нафақаларга қўшимча ҳақ тўлашни жорий этиш тажрибасини кенг ёйиш лозим.

Халқ таълими, соғлиқни сақлаш ва социал таъминот ходимларининг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш кўзда тутилмоқда. Шу йилнинг ўзидаёқ шаҳарларда шахсий квартираларда яшовчи мазкур соҳалар ходимлари учун коммунал хизмат ҳақини тўлашда имтиёзлар жорий этилади. Ўқитувчилар, врачлар, табобат ходимлари, ёш мутахассисларнинг жуда муҳтож оилалари учун уй-жой майдонлари, санаторий-курортларга йўлланмалар ажратиш мўлжалланмоқда. Олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг квартираларда яшовчи 78 минг нафарга яқин студенти ҳар ойда маълум миқдорда квартира ҳақи билан таъминланади.

Энди навбатдаги қадамни қўйиш муҳимдир. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети янги ўқув йилидан эмас, шу ўқув йилининг ўзидаёқ бошланғич синфлардаги барча ўқувчиларни бепул нонушта билан таъминлаш вазифасини қўймоқда. Сирдарё, Самарқанд областларидаги айрим районларда худди шундай тажриба бор. Текширишларнинг кўрсатишича, Қорақалпоғистонда, Фарғонада бунга қарама-қарши фактлар ҳам мавжуд, ана шу ерларда болалар овқатланиши учун фондда белгилаб қўйилган маҳсулотлар ҳам ажратилмаяпти. Бундай фактларга энди тоқат қилиб бўлмайди.

Сайловолди ҳаракат дастурини янада кенгроқ амалга ошириш республикадаги партия, совет, хўжалик идоралари ишининг асосий мазмуни бўлиши лозим. Давлат план комитети январь ойининг икки ўн кунлиги давомида ҳаракат дастурини босқичма-босқич бажаришнинг комплекс иш планини ишлаб чиқиб, министрликлар, идоралар ва областларга конкрет топшириқларни белгилаб бериши керак. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети эса январнинг охирида Президиумнинг кенгайтирилган мажлисида ана шу планни муҳокама қилиши ва тасдиқлаши, бу ишга ўзининг бўлимлари ва доимий органларини жалб қилиши керак.

Ўз навбатида Компартия Марказий Комитети, комиссиялар ва бўлимлар, барча партия комитетлари режалаштирилган ишларнинг бажарилишини ташкилий ва сиёсий жиҳатдан таъминлашлари ва назорат қилиб боришлари керак.

1990 йил партия ва халқ ҳаётида, қайта қуриш тақдирида кўп жиҳатдан янги маррани эгаллаш йили бўлади. Бу КПСС XXVIII съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди йили, СССР халқ депутатларининг янги Съездлари йили, мулкчилик, ер, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш тўғрисида ҳамда социалистик жамиятимиз қиёфасини ўзгартириб юбориши лозим бўлган бошқа муҳим асосли қарорлар қабул қилинадиган йил бўлади.

Биз жамиятимизни демократиялаш жараёнини бошладик ва бу йўлдан қайтмай, демократиялашни янада ривожлантириш ниятидамиз. Худди шу мақсад йўлида ҳамма нарсани жой-жойига қўйиш, демократия билан анархияни, ҳуқуқ билан интизомни, ошкоралик билан тартибни аниқ белгилаб қўйиш ғоят зарур бўлиб қолди. Ўзини ўзи бошқариш йўлидаги дастлабки қадамлар, кооперативлар нақадар илғор бўлмасин, улар группа худбинлиги, план ва шартнома мажбуриятларини барбод этиш, арзон товарлар ва хизматларни йўққа чиқариш, товарлар ва хизматлар нархини сунъий равишда ошириш, ишлаб чиқаришда интизомни бўшаштириш ва жамоат тартибини бузиш каби салбий ҳодисаларни келтириб чиқарди.

Шунинг учун ҳам ҳозирги ғоят оғир вазиятда аҳволни ўнглаб олишда, тангликдан чиқишда жамиятга фақат интизом ва тартиб ёрдам бера олиши ҳақида қайта-қайта гапиришга тўғри келмоқда. Масъулиятни ошириш, меҳнат, ишлаб чиқариш, жамоат, партия, давлат интизомини мустаҳкамлаш ҳар бир ходим учун, у қаерда ва қайси вазифада меҳнат қилмасин, қатъий талабга айланиши, жамоат организмимизнинг барча бўғинларига сингиб бориши керак.

Равшанки, ана шу вазифаларни ҳал этар эканмиз, баъзи бировлар таклиф этаётганидек орқага қайтиш, ишнинг маъмурий-буйруқбозлик усулларига зўр бериш мумкин эмас. Бу система жамиятимизга катта кулфат келтирди, шунинг учун ҳам бу система билан узил-кесил хайрлашиш лозим, у қайтмайдиган ўтмиш бўлиб қолиши керак. Демократиясиз, ошкораликсиз, барча кишилар, ҳамма ижтимоий табақалар ва гуруҳлар, ҳар бир инсон ва умуман халқ ўз иродасини эркин баён эта олмаса, жамиятимизни янгилаш ва унинг имкониятларини рўёбга чиқариш сари олға томон ҳаракат қилиб бўлмаслигини ҳаммамиз чуқур англаб етишимиз керак. Янги вазифаларни эски усуллар билан ҳал қилишга уриниш олдиндан барбод бўлишга маҳкум деган ҳақиқатни ҳаммамиз тушуниб олишимиз лозим. Шу сабабли одамлар билан ҳар куни, доимий маслаҳатлашиш, ишнинг янги йўллари ва усулларини излаб топиш барча партия, совет, давлат ва хўжалик идоралари, ҳамма кадрлар фаолиятининг нормаси бўлиб қолиши даркор.

Барча партия комитетлари ҳамма жамоат, ташаббускор, норасмий ташкилотлар ва ҳаракатлар билан мулоқотда бўлиш ва ҳамкорлик қилишга тайёрлигини Марказий Комитет яна ва яна тасдиқлайди. Ҳеч қандай позиция, ҳеч қандай фикр ёки ташаббус, бошланган ҳар қандай иш нақадар кутилмаган ва ғайритабиий кўринмасин, жуда диққат билан, ғоят хайрихоҳлик билан ўрганилмай туриб, улардаги амалий ва фойдали жиҳатлар аниқланиб, қабул қилинмай туриб, олдиндан рад этилиши ва қораланиши мумкин эмас. Самимий янглишиш, ҳатто хатолар бўлиши мумкин. Бунинг учун одамларни қоралаш мумкин эмаску, ахир.

Сабр-бардошлилик, ҳатто тактика масалаларида ён бериш, хайрихоҳлик, бошқаларнинг фикрини ҳурмат қилиш, қийинчиликларни бартараф этиш йўлида барча манфаатдор кучларнинг ахиллиги ва жипслиги — давримизнинг қатъий тақозоси ана шундай. Биз бунга оғишмай амал қилаверамиз.

Лекин жамиятда яшаб туриб, ундан четда туриш мумкин эмас, деган қадимий ҳақиқат ҳам жуда тўғри. Шунинг учун ҳам демократия ва ошкораликни интизом ва масъулиятсиз амалга ошириб бўлмайди. Ҳар қандай жамият агар нормал яшашни ва юксалиб боришни истаса, марказда катта ҳокимиятни ёки жойларда кичикроқ ҳокимиятни қўлга киритиш учун қайта қуриш вазиятидан фойдаланиб қолишга уринаётган ҳар хил авантюрачилардан, сиёсий сафсатабозлардан ўзини ҳимоя қилишга мажбур, албатта. Социализм ўз имкониятларини тугатди, деган кишиларнинг фикрига биз қўшила олмаймиз, биз коммунистик идеалларимиз ва принципларимиздан воз кечмаймиз, ҳар қандай мухолифлар билан баҳсларда бу идеаллар ва принципларимизни ҳимоя қилишга тайёрмиз. Биз вазиятни беқарор қилишга қаратилган, тартибсизликлар ва қурбонлар эвазига сиёсий мансабпарастлар ҳокимиятни қўлга киритишига йўл очиб беришга, халқни тартибсизлик ботқоғига, ижтимоий ва миллий адоват ва кулфатлар ботқоғига судрашга қаратилган ҳар қандай жиноий ҳаракатларга қатъий чек қўяверамиз. Халқнинг ҳозирги куни ва келажагини кўзлаб бундай хатти-ҳаракатларнинг пайини қирқамиз. Онгли равишда ана шу ботқоққа итараётган кишилар билан бир йўлдан бора олмаймиз.

Гап Янги йил арафасида одамларнинг кайфияти ҳақида бормоқда. Аслини олганда, бу — ҳар бир киши ўз йўналишларини аниқлаб оладиган, ўз ишига баҳо берадиган асосий, белгилаб берувчи ва ҳаракатга келтирувчи жиҳатдир. Бинобарин, каттами, кичикми — одамлар ишончига сазовор бўлган ҳар бир раҳбар ўзига айни шу позициядан туриб баҳо бериши лозим ва шарт. Ҳеч нарса бу баҳодан устун бўлмаслиги керак.

Бутун мамлакат каби республика ҳам жуда кўп қийинчиликларни, ҳаётий синовларни бошидан кечирди ва кечирмоқда. Лекин инсон ўз табиатига кўра ҳамиша, энг оғир дақиқаларда ҳам умид билан, яхшиликка ишонч билан яшайди. Бу умидбахшлик, ҳаётсеварлик бизнинг меҳнатсевар ва хайриҳоҳ халқимизга тўла хосдир. Меҳнатчиларимизнинг ана шу ишончини аниқравшан, амалий иш билан мустаҳкамлаш учун бутун кучни сарфлаш, ҳар қандай, ҳатто юзаки қараганда, мумкин бўлмайдигандек туюлган чора-тадбирларни ҳам кўриш керак. Янги 1990 йил мана шу муҳим йўналишда катта қадамга айланиши лозим.

1990 2-62 7-111

Агросаноат комплекси: мулоҳаза, таклиф

ХЎЖАЛИК НЕГА ҚАРЗГА БОТДИ?

ОРЖОНИКИДЗЕ ноҳиясидаги Ленин номли колхоз яқиндагина, нафақат вилоятимизда, ҳатто, жумҳуриятимизда ҳам катта обрў қозонган, иқтисодий бақувват хўжаликлардан бири эди. Бу колхоздаги ютуқлар ҳақида матбуотда ҳам кўп марта ёзилди. Яқинда яна ана шу хўжаликда бўлдик. Бироқ, бу галги сафарда мутлақо бошқа нарсанинг гувоҳи бўлдик. Хўжалик ютуқлари у ёқда турсин, таназзулга юз тутибди. Унинг давлат олдидаги қарзи 2 миллион 100 минг сўмни ташкил этмоқда. Қисқа муддат ичида довруғи довон ошган хўжаликнинг бундай аҳволга тушиб қолганлигига ишониш ҳам қийин эди.

Биринчи галда колхознинг қарзга ботиб қолганлиги сабаблари билан қизиқдик. Маълум бўлишича, колхоздаги 50 гектарлик лимонарий 1986 йилда алоҳида колхоз-комбинат бўлиб ажралиб чиқди. Ана шу ажралиш пайтида теплица хўжалигини ривожлантириш учун сарфланган 2,5 миллион сўмлик харажатларнинг ҳаммаси колхоз ҳисобига ўтказилган. Ҳар ҳолда хўжаликда қарзнинг асосий боши ана шу туфайли юзага келганлигини айтишди.

Ҳақиқатан ҳам ишга ҳолис баҳо бериладиган бўлса, бу гапда жон бор. Чунки бу пул ойнаванд далаларни ривожлантиришга, кенгайтиришга сарфланган. Шундай экан, харажатнинг ҳеч бўлмаганда ярмини лимончилик хўжалиги зиммасига ўтказиш тўғри бўларди. Аммо бундай қилинмади. Бу масалага яна қайтиш лозимми, йўқми мутасадди ташкилотлар билишади. Ҳозир эса Ленин номли колхознинг орқага кетишининг бошқа сабабларини таҳлил этайлик.

Колхоз шаҳарга яқин жойлашган. Сабзавотчиликка ихтисослашган. Шунингдек, 50 гектар майдонда лимон етиштирилган. Хўжалик лимончиликдан шуҳрат қозонган. Шунинг учун илғорлари колхозга ташриф буюрган нуфузли меҳмонлар фақат лимонарийни кўриб қайтишаверган. Колхоздаги бошқа очиқ майдонларда қандай деҳқончилик қилинаётганлиги билан ҳеч ким қизиқмаган. Колхоз чўнтагини эса лимончиликдан келаётган даромад бойитаверган. Шу йўсинда бошқа соҳаларда ўзибўларчилик, бошбошдоқлик, масъулиятсизлик авж олган. Экин майдонлари бирин-кетин ишдан чиқа бошлаган. Айниқса, колхознинг Чирчиқ дарёси атрофидаги юзлаб гектар ерлари ташландиқ ҳолга келди. Чорвачилик катта миқдорда зарар келтира бошлади. Келинг, 1988 йил якунларига разм солайлик.

Умумий якунга кўра, колхоз деҳқончиликдан 155 минг сўм, бошқа соҳалардан 271 минг сўм фойда олди. Аммо чорвачиликнинг ўзи бир йилда 424 минг сўм зарар келтирди. Қарабсизки, пировардида хўжалик борйўғи 2 минг сўм соф фойда олди.

Сўнгги уч йилда колхозда раҳбарларни тез-тез алмаштираверишх ҳам ишга салбий таъсир кўрсатди. Бошланган тадбирлар охирига етмай қолиб кетаверди. Ҳар бир раҳбар ўзи билганча иш юритди. Энг ачинарлиси, уларнинг биронтаси ҳам аҳоли турмуш шароитини яхшилашга эътиборни қаратмади. Ҳатто 1983 йилда тасдиқланган қишлоқларни табиий газ билан таъминлаш лойиҳаси ҳам амалга ошмади. Эндигина 83 уйга газ келтирилди. Меҳнаткашларни уй-жой билан таъминлаш, уларга томорқа ери ажратиш тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади. Масалан, ўтган йиллар давомида борйўғи 16 колхозчига томорқа ери берилган, холос. Ваҳоланки, ерга муҳтож бўлган оилалар кўп эди.

Деҳқончиликдаги илғор тажрибалар оммалаштирилмади, янги иш усуллари жорий этилмади. Буларнинг ҳаммаси меҳнат унумдорлиги ҳамда ҳосилдорликнинг пасайишига олиб келди. Хусусан, ўтган йил ҳам гарчанд колхоз давлатга сабзавот сотиш режасини ортиғи билан адо этганлигига қарамасдан пировард натижа яхши даромад олинмаслигини кўрсатмоқда. Чунки етиштирилаётган маҳсулотларнинг таннархи ошиб бормоқда. Масалан ҳозирги кунда бир центнер гўшт етиштириш учун 228 сўм ўрнига 352 сўм сарфланмоқда. Тўғри, ҳозирча сутчиликдан фойда олинмоқда. Лекин барибир деҳқончиликда ҳам, чорвачиликда ҳам ишни тубдан қайта қурадиган пайт аллақачон келди.

Колхозчилар ҳам бундай ишлашдан зерикишди. Колхоз раҳбарини ўзлари танлашди. Тўрт ой муқаддам сайловда шу хўжаликда кўп йиллардан буён ишлаётган бригада бошлиғи Зоҳид Раҳаббоевни раис этиб сайлашди. Янги раис олдида қандай мураккаб ишлар турганлигини яхши билади. Шунинг учун Зоҳид ака билан бўлган суҳбатимиз ана шундан бошланди.

— Колхоз аҳли мени раис этиб сайлашган кундаёқ уларнинг ишончини, менга умид билан кўз тикаётганликларини, хўжаликни оёққа турғазиш, тўпланиб қолган ижтимоий муаммоларни ҳал этиш, деҳқонларнинг моддий манфаатдорлигини ошириш каби бугунги кунда ўткир бўлиб турган масалаларни ҳал этишим зарурлигини сезиб турардим,— дейди З. Раҳаббоев.— Чунки менинг ўзим ҳам кўп йиллардан буён мана шу одамлар билан ишлаганман. Бир-биримизни яхши тушунамиз. Хуллас, аҳволни яхши биламан. Ўйлаб ўтиришга ҳожат ҳам йўқ. Шунинг учун биринчи навбатда ижтимоий масалаларни, аҳолининг турмуш шароитини яхшилаш тадбирларини ҳал этишга эътиборни қаратдик. Ўтган тўрт ой ичидаёқ 200 дан ортиқ хонадон газлаштирилди. Яна 25 километрлик масофага табиий газ қувурлари тортиш бошлаб юборилди. Томорқа учун 14 гектар ер ажратдик. 35 оилага 0,10 гектардан томорқа берилди. Шунингдек, оилаларнинг имконияти ўрганилиб чиқилиб, зарур хонадонларга яна қўшимча ер бераяпмиз.

Энг ачинарлиси, хўжалигимизнинг унумдор ерларидан фойдаланилмаётганлигидир. Ҳозир ерларни тозалашга киришдик. Ўғит ташиб чиқараяпмиз. Ариқ-зовурларни тартибга солаяпмиз. Ана шулар ҳисобигаёқ шу йилнинг ўзида камида 50 гектар ер фойдаланишга киритилади. Алоҳида тутзор ташкил этиш ҳисобига дала ўрталарига ҳар хил ерларга экилган тут дарахтлари ҳам олиб ташланмоқда. Ҳозирги ҳисоб-китоблар ана шу ҳисобга ҳам, қўшимча 10 гектар ер очиш мумкинлигини кўрсатмоқда.

Коллективимиз билан келишган ҳолда 1990 йилдан бошлаб ижара пудрати усулини кенг ривожлантиришга қарор қилдик. Маҳсулотларни қайта ишлаш цехини тўла қувват билан ишга туширмоқчимиз. Шу йилдаёқ бу цехда камида бир миллион шартли банка маҳсулот қайта ишланади. Аммо бизни муаммолар қийнаяпти. Янги техника сотиб ололмаяпмиз. Улар ҳаддан ташқари қимматлашиб кетган. Шунингдек, эҳтиёт қисм жуда танқис. Бу масалаларда қайси ташкилотга мурожаат қилмайлик, жавоб тополмаяпмиз. Айни пишиқчилик даврида техника етишмаслиги туфайли юзлаб тонна маҳсулотни тайёрлов идораларига топшира олмаяпмиз, нобудгарчиликка йўл қўйилмоқда. Ўзингиз биласиз, нобудгарчилик, исрофгарчилик эса ҳеч қачон деҳқоннинг бирини икки қилган эмас...

Ҳа, раиснинг бу мулоҳазаларига қўшилмасликнинг иложи йўқ. Менимча Ленин номли колхоз аъзолари бу сафар раҳбар танлашда янглишмадилар. Зоҳид Раҳаббоев деҳқончиликни, энг муҳими колхоз шароитини яхши билади. Шундай экан, у хўжаликни оёққа турғазиш йўлида, кўп йиллардан буён йиғилиб қолган муаммоларни бартараф этишда қўлдан келганча ҳаракат қилади. Биз у билан суҳбатлашиб, бунга ишонч ҳосил қилдик. Аммо ноҳия партия комитети ва мутасадди ташкилотлар уни қўллаб-қувватлашлари керак. Ҳозир бу хўжаликка имкони борича амалий кўмак зарур. Ахир камбағаллик айб эмас-ку. Шундай экан, мутасаддилар бизнинг бу мулоҳазаларимизни ҳисобга оладилар, деб ўйлаймиз.

О. НУРМАТОВ.

● Г. С. ЗАЙЦЕВ номидаги Бутуниттифоқ ғўза селекцияси ва уруғчилиги илмий-тадқиқот институти лаборатория мудири, «Республикада хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалик ходими», қишлоқ хўжалик фанлари номзоди В. А. Автономов томонидан яратилган пахтанинг янги — «С—6524» нави ҳосилдорлигининг юқорилиги, вильтга чидамлилиги ва толасининг сифатлилиги билан деҳқонларга маъқул бўлмоқда. Ўтган йили вилоятимиздаги нав синаш участкаларида бу пахта навидан салкам 48 центнердан хом ашё олинди. Суратда: нав автори В. А. Автономов институт лабораторияси мудири, биология фанлари номзоди Йўлдош Икромов билан ҳосил сифатини кўздан кечиришмоқда.

Р. НУРИДДИНОВ сурати. (ЎзТАГ).

• Редакцияга хат

МЕҲРГА МУҲТОЖ КЕКСАЛАР

...УНИНГ беш ўғли бор эди. Эри ва болалари билан бахтли яшарди. Ўшанда қариганимда шу аҳволга тушаман деб сира ўйлаганмикан? Урушни қарғаб, жангда ҳалок бўлган эри ва тўнғич ўғлини эслаб йиғлаб кўнглини бўшатади. Қолган тўрт фарзандининг ҳам кулиб тушган суратлари қолди, холос: бири касалликдан, яна бири бахтсиз тасодифдан... ўлиб кетишди. Энди ҳеч кими йўқ.

— Оёқларим шундай оғрияптики, — зорланади у. — Кечалари қийналиб чиқаман...

Стол устида бетартиб суратлар. Уларни ҳар куни бирма-бир қўлига олса ажаб эмас.

Бизга эшик очган аёлнинг олтмиш етти баҳорни қаршилаганига сира ишонгим келмайди. Мункиллаб юриши ва юзидаги лоқайдлик уни янада кексароқ кўрсатади. Квартирадаги бадбўй ҳид, тартибсизлик, ним қоронғулик, жимжитлик кишини ўртаб юборади. Бу ерга ҳатто кўча шовқини ҳам эшитилмайди. Бир ўзи... Ана диван остидан мушук сирғалиб чиқиб кампирга эркалана бошлади. Ёлғиз овунчоғини кўриб унинг кайфияти кўтарилди.

Нима бўлса ҳам эри ўлгандан кейин бўлди. Болалари йўқ. Узоқ йиллар ошхонада идиш-товоқ ювгани учун ҳозир қўлини совуқ сувга уролмайди, шишиб оғрийди, «Волга» автомашинаси, телевизор, мебель... Ҳаммасини жиянлари олиб кетишди. Кампирни эса «унутиб» қолдиришди. У ёлғиз қолди ҳувиллаган квартирада. Кейин жиянлари қорасини ҳам кўрсатишмади. Мана беш йилдирки, у кўчага чиқмайди: юқори қаватда яшагани учун зинадан тушиб-чиқиши қийин. Унинг тутдай тўкилиб турган гавдаси олдида ўзингнинг бардамлигинг ва ёшлигингдан ҳижолат тортиб кетасан, киши.

Елена Марковна қўшнилардан ҳам ёлчимаган экан: «Шу ерда тура-турсин» деб ён қўшниси йўлакка ортиқча мебелларини қалаштириб ташлабди. Бу ердан кимга нима зарур бўлса олиб кетаверишади. Тақиллатишса, бориб эшикни очади, кетишса — ёпиб қолади. Ким билсин, балки ҳар кимлар билан тенг бўлишни ўзига эп кўрмас? Барибир остонасига қадам қўйганлардан, беш йиллик ёлғизликдаги совуқ сукунатни бузиб турганлардан хурсанд.

...Ўша куни бўлган хонадонларимнинг барчасида деворга осиғлиқ турган суратларни кўрдим. Улардаги чеҳралардан ёшлик ва бахтиёрлик ёғилиб турибди. Ота-онасининг пинжига суқилиб турган болакайлар, қизалоқлар бирбиридан ширин. Афсус, улар ҳаёт бўлганларида ота-онасининг суянчиғига айланармидилар? А. Ленкова саккиз нафар, Е. Акимова эса уч фарзандидан айрилган. Ф. Агишева бир ҳафтанинг ичида уч жигар-порасини тупроққа топширган. Уларнинг хотирасида эртакдай ширин хаёллар ва ўғил-қизларининг шўхликлари қолди, холос.

Суратларда жилмайиб турган ўғил-қизларнинг айримлари бу хонадонларни тарк этишганига неча йиллар бўлди экан? Ўзлари қаерда? Улар яшаётган олис шаҳарларнинг номларини аташга кексаларнинг тили келишмайди ҳам. Аниқлашнинг ҳожати йўқ: қаердадир олисда, вассалом! «Фарзандлар!» Ҳа, ҳа, қўштирноқ ичидаги фарзандлар қайсидир уйда деворга осиғлиқ суратлари борлигини ва уларга кимлардир маъюс тикилиб ўтирганини билишармикан? Унутилган суратлар, ота-оналар... Оёқларини судраб босаётган кунларини ёлғизликда ўтказаётган, соат чиқиллашигина эшитилиб турадиган хоналарда мўлтираб ўтирган кексаларга ким ёрдам беради, ким? Ахир улар ҳам инсон, уларда ҳам қалб бор!

...Ташрифимиздан хурсанд бўлиб кетган кексаларнинг ҳатти-ҳаракатларидаги шошқалоқлик ва ҳаяжонга бефарқ қарайолмайсан, киши. Ҳамроҳим Алина Ивановна улар билан ҳол-аҳвол сўраша кетди. Кампир соғлиғидан нолиди, бироз кўз ёши қилиб ҳам олди. Анча суҳбатлашишди. Нима янгиликлар бор, об-ҳаво, бозордан нималар харид қилиш керак?..

— Яхши қолинг, бувижон, — кампир билан хайрлашди Алина Ивановна. — Эртага албатта, тайинлаган нарсаларингизни олиб келаман.

— Яна бироз ўтирсаларингиз бўларди...

— Бошқаларникига боришим керак, улар ҳам кутиб ўтиришгандир.

Бизнинг кетишимизни истамаётган кампир беш ўғлидан жудо бўлган — Галина Ивановнадир. Алина Ивановна эса Оҳангарон шаҳар социал таъминот бўлими қошида ташкил этилган қаровчисиз ёлғиз қолган кексаларга шафқат кўрсатиш хизмати ходимаси.

Бултур январь ойида фаолият бошлаган бу хизмат ходималари ҳозирги кунда шаҳарда яшовчи саксон нафар ёлғиз қолганларга кўмаклашмоқда. Улар турли юмушларни бажарадилар: озиқ-овқат, кийим-бош харид қиладилар, квартира, телефон учун ҳақ тўлаб келадилар, «тез ёрдам» чақиртирадилар, уй ремонти, холодильник, телевизорларни тузаттириш учун усталарга буюртма берадилар... Энди кексалар ўз қизларидай бўлиб қолган ходималарни интиқлик билан кутадилар.

— Рамила қизимнинг хабар олиб турганига икки йил бўлаяпти, — дейди Тўти буви Юсупова. — Мен уни қизим, дейман. Оғиримни енгил қилаяпти. Минг раҳмат, бахтли бўлсин. Яқинда усталарни чақиртириб уйимни ремонт қилдириб берди. Энди бемалол даволанишга бораман, айланай...

Улуғ Ватан уруши қатнашчиси Людмила Иванова эса Л. Дайбеле ҳақида кўзига ёш олиб гапирди:

— Люда келса, уйим ёришиб кетади. У ҳаётимга мазмун киритди. Меҳрибонлигини айтмайсизми? Қанча гаплашсам ҳам суҳбатига тўймайман. Умридан барака топсин!

Танбуви хола ва Абдуқодир ота Абдураҳмоновлар, Руқия буви ва Хабир ота Кашаповлар, Валентина Ҳамроева, Елена Костенко ва яна ўнлаб кексаларнинг ҳолидан хабар оладиган меҳрибонлар бор энди.

...Ҳар куни иш ва рўзғор ташвишлари билан бандмиз: доим қаергадир боришимиз, нимагадир улгуришимиз керак. Шундай бўлса-да, келинг, фурсат топиб ён атрофимизга назар ташлайлик. Ёлғизлик домига тортган кексалардан меҳрингизни дариғ тутманг, оқибатли ва диёнатли бўлинг, одамлар! Халқимиз кексаларнинг қўлига сув қуйишни ҳам савоб санайди. Астойдил хоҳласак вақт топилади, шундай эмасми?

М. МУЗАФФАРОВА,
«Оҳангарон» газетаси хатлар бўлимининг мудири.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР

РУМИНИЯДА ЯНГИ СИЁСИЙ ТАШКИЛОТЛАР ТУЗИЛМОҚДА

БУХАРЕСТ, 1. (ТАСС). Руминия миллий сақланиш фронти кенгаши янги йил арафасида сиёсий партиялар ва жамоат ташкилотларини рўйхатга олиш ҳақидаги қонунни қабул қилди. Мазкур қонун мамлакатда сиёсий партиялар тузиш эркинлигини эълон қилди. Сиёсий партиялар ва жамоат ташкилотларининг мақсади, дейилади ҳужжатда, мамлакат мустақиллигини ҳурмат қилишга, адолат ва ҳудудий бирликни сақлаб қолишга хизмат қилмоғи лозим. Шунингдек, у румин миллатига мансуб барча фуқаролар ҳуқуқлари ва эркинликларини демократия асосида таъминламоғи керак.

Қонунда таъкидланишича, хизматдаги ҳарбийлар, миллий мудофаа ҳамда ички ишлар министрликларининг граждан ходимлари, судьялар, прокурорлар, дипломатлар, шунингдек, Руминия озодлик телевидениесининг хизматчилари сиёсий партияларнинг аъзолари бўлишлари мумкин эмас.

Бухарестда «Ижтимоий мулоқот гуруҳи учун» деб аталган ташкилот таъсис этилди. У румин жамиятининг истиқболдаги ривожланиши ва умуминсоний қадриятлар, ҳуқуқлар ва инсон эркинлиги принципларига асосланган қоидалар асосида иш кўради.

Нягу Удрою — Руминия матбуот агентлиги — Ажерпреснинг янги бош директори қилиб сайланди. Ажерпрес ахборотига қараганда, Н. Удрою қатор йиллар Руминияда чиқадиган турли хил газеталарда, радио ва телевидениеда ишлаган. 1979 йилдан буён у Ажерпрес агентлигининг бош секретари эди.

АДОЛАТ ТИКЛАНМОҚДА

СОФИЯ, 1. (ТАСС). Болгария жамоатчилиги Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитети пленумининг, шунингдек Болгария Халқ Республикаси Давлат кенгаши ва Министрлар Советининг мамлакатдаги турк тилида сўзлашувчи аҳоли ҳамда мусулмонларга нисбатан юргизилган сиёсатдаги хатоликларни қораловчи қарорларини мамнунлик билан кутиб олдилар. Гап 1984 йилдан буён амалга оширилаётган тадбирлар — мусулмон номлари бўлган кишиларни мажбурий равишда номларини ўзгартириш, ўз тилларида гаплашишларини чеклаш ва диний, миллий расм-русумлар тўғрисида бормоқда.

Бу соҳадаги янги сиёсат шунга асосланадики, қабул қилинган қарорлар умуммиллий бирлашиш ва келишиш, ҳудудий ва давлат бирлигига, Болгария хавфсизлиги ва мустақиллигига хизмат қилади. Қабул қилинган ҳужжатларда барча ташкилотларнинг аъзолари янги сиёсатни амалга оширишга даъват этилади.

ПАНАМАДАГИ ВОҚЕАЛАРГА ДОИР

ПАНАМА, 1. (ТАСС). Генерал Норьега яшириниб турган Ватиканнинг дипломатия ваколатхонасида генералнинг бундан кейинги тақдири хусусида музокаралар олиб борилмоқда. Папа нунцийси Хосе Себастьян Лабоанинг ТАСС мухбирига айтишича, Ватикан Норьегани Америка Қўшма Штатлари томонига бериш учун қаршилик кўрсатмоқда. АҚШнинг жанубий қўмондонлиги эса уни қўлга киритиш учун астойдил ҳаракат қилмоқда.

Ваколатхона атрофидаги вазият кескинлигича қолмоқда. Кучайтирилган ҳарбий патруллар навбатчиликни бир зум ҳам бўшаштирмаётирлар. Тепаликда учиб юрган самолётлар воситасида махсус электрон жиҳозлар орқали ваколатхона ичидаги ҳатти-ҳаракатлар синчковлик билан кузатилмоқда.

Панамада денгиз порти ва аэропорт йўллари беркитиб қўйилди. Фақат автомашиналар ҳаракат қиладиган йўлларгина очиқ. АҚШ бу мамлакатга ҳарбий аралашувини тобора кучайтирмоқда: Панамага махсус бўлинмалар, шу жумладан, аҳолига руҳий жиҳатдан таъсир ўтказадиган ҳарбий маслаҳатчилар кўплаб келмоқдалар. Жанубий қўмондонлик маълумотларига қараганда, Панаманинг баъзи бир вилоятларида қаршилик кўрсатиш нуқталари ҳамон сақланиб турибди. Америка қўшинлари оммавий тутқун ва тинтув қилишни давом эттирмоқдалар.

ҚИСҚА САТРЛАР

✦ **ПОЛЬША** молия министрлиги янги йилда аҳолига ўзига хос «совға» тортиқ қилди. У 1990 йилнинг 1 январидан бошлаб электр қувватидан фойдаланиш, иссиқ сув, газ ва марказий иситиш шохобчалари учун тўланадиган ҳақнинг 400 фоизга ошганлигини эълон қилди.

✦ **МИСР** президенти Хусни Мубораклинг Суданга қилган ташрифи ниҳоясига етди. У Судан расмий ҳукумати билан жанубдаги исёнчилар бошлиқлари ўртасида олиб бориладиган музокараларда иштирок этди.

✦ **ҲОЗИРГИ** пайтда Жанубий Африка Республикасида истиқомат қилаётган Албания қироллик тахтига даъвогар Лека I албанияликларни руминлардан намуна олишга чақирди. Даъвогар Шарқий Европада бўлаётган муҳим ўзгаришлар вазиятидан фойдаланиб қолишга чақирди.

✦ **КОЛУМБИЯ** ҳарбийлари сўнгги ҳафта ичида наркомафия асосий бошлиқларидан учинчи кишини қўлга туширди. Перу уни ўзига беришни талаб қилмоқда. Қўлга тушган кимса — Крус Агирре наркомафия оламида «хумкалла» лақаби билан машҳур бўлган.

• Социал масалалар бўлимида • АКС САДО

«ДАРСЛИКЛАР АТРОФИДАГИ МУАММОЛАР»

30 АВГУСТ, 1989 ЙИЛ

БИЗНИНГ мактабда ҳам кўпгина дарсликлар етишмайди. Жумладан, 8-синфлар учун «Ўзбек адабиёти тарихи», «Алгебра», «Химия» дарсликлари камлигидан ўтилган мавзуларни ўзлаштиришга қийналамиз. Мақолада баъзи ота-оналар «дарсликлар мактабларда бепул тарқатилмасдан очиқ савдога қўйилса» деган таклифни ўртага ташлашган. Биз бу таклифга мутлақо қаршимиз. Сотиб олинган китоб ўқиб бўлингандан кейин уйда ортиқчалик қилиб қолади. Кутубхоначилар китобларни келтириш, тарқатиш азобидан қутулиш пайидан бўлишмоқда. Биз ўқувчиларга эса мактабда бепул тарқатилгани маъқул.

Фотима ва Зуҳра ҲОЛИҚОВАлар.
Бўка ноҳиясидаги 20-ўрта мактабнинг 9-синф ўқувчилари.

«ЎҒЛИМНИ КЎРОЛМАЙ ҚОЛДИМ»

1 СЕНТЯБРЬ, 1989 ЙИЛ

«ТОШКЕНТ ҳақиқати» газетасида «Оқибат», «Одоб-ахлоқ мавзуида» рубрикалари остида бериладиган мақолаларни қизиқиш билан ўқиб бораман. Ана шундай мақолаларни ўқиганимда у ёки бу қаҳрамонга нисбатан нафратим қўзийди, гуноҳсиз хотинини қийнаган эрлар, қайнона-қайнотасини хўрлаган келинлар, ота-онасини қариялар уйига олиб бориб қўйган бемеҳр фарзандлар ҳақида мақолалар ўқиганимда чидаб туролмайман. Бундай кишиларни халқ ўртасида изза қилиш керак, уларни жазолаш бўйича қўшимча қонунлар чиқариш керак, токи бошқаларнинг кўзи очилсин.

Шоира Мухтарама Улуғованинг «Ўғлимни кўролмай қолдим» мақоласини ҳаяжон билан ўқиб чиқдим. У безбет келинни тартибга солиб бўлмаган, қўни-қўшнилар, маҳалла активлари анча жон куйдирган кўринади. Кўп қариялар «Тўримдан гўрим яқин, қариганимда нима қиламан бировларга ёмон кўриниб» деб уйдаги гапни ташқарига чиқармасликка ҳаракат қиладилар. Бундай кексаларга шундай дегим келади: тўғри гап туққанингга ёқмайди, деган мақол бор. Бироқ, тўғри гап ҳеч қачон топталмайди. Шунинг учун юракдаги дардни, гапни бировга айтилса юрак анча бўшайди, бу биринчидан. Иккинчидан, бировнинг дардини эшитган одам унга ёрдам қўлини чўзади, оғирини енгил қилишга ҳаракат қилади, жилла қуриса қимматли маслаҳат беради. Газетани ҳам ана шундай дардкаш, суҳбатдош деб биламан. Шунинг учун газета саҳифаларида кўпроқ ҳаётий воқеаларга ўрин берилиши тарафдориман.

Исмоил ҚОСИМОВ.

«ОИЛА БАХТИ ФАРЗАНДЛАР БИЛАН»

23 СЕНТЯБРЬ, 1989 ЙИЛ

МАҚОЛАНИ диққат билан ўқиб чиқдим. Аввало эркак, қолаверса оила бошлиғи сифатида мақолага, унда келтирилган воқеага ўз муносабатимни билдиришни лозим деб топдим.

Гўзалнинг эрига жуда қаҳрим келди. Мумкин, Гўзал ҳақиқатан ҳам ўз исмига монанд гўзалдир. Ёки аёл сифатида ички дунёси, ширин сўзлари гўзалдир. Ахир улар бир ёстиққа бош қўяётганларида ана шундай бўлишини, ёш уч фарзандларини бировларнинг кийган кийимларига ҳавас билан қарашларини (ахир дадаларининг топган пули арақҳа кетадику), яхши еб-ичганларнинг оғзига қараб, гўё оталари йўқдек термулиб туришларини билганмикинлар. Йўқ, билишмаган, хаёлларига ҳам келтиришмаган. Ота-боболаримиз «Бир кун жанжал чиққан уйдан қирқ кун барака кўтарилади» деб айтишган.

Гўзалнинг эрига икки оғиз айтадиган гапим бор. Тўғри, баъзида шундай вазиятлар бўлиб қоладики, ошна-оғайнини ташлаб кетолмайсиз. Кетсангиз юзингизга солишади, пичинг гаплар қилишади. Борманг, улфатларга қўшилманг, демаймиз, боринг, меъёрида ичинг, оз бўлса соз бўлади, ахир. Маош олганингизда, уйингизда фарзандларингиз, меҳрибон ёстиқдошингиз билан дастурхон атрофида ичинг, ўша савил қолгур оқ заҳарни. Умуман ҳали ҳам кеч эмас, йигитликни бўйнингизга олиб, фарзандларингиз, Гўзалнинг бахти учун ичкиликнинг баҳридан ўтинг.

Азиз ҳамкасбим (мақола автори педагог А. Худойқуловага) нега одамлар борган сайин, тошбағир, беандиша, худбин бўлиб бормоқда, дебсиз. Бундан 15—20 йиллар илгари ёшларни тарбиялашга, уларни ҳаётга тайёрлашга алоҳида эътибор берилардн. Тарбия иши фақат мактабга ташлаб қўйилмасди. Шаҳар, қишлоқларда тўйлар, никоҳ базмлари, бошқа турли йиғинлардан олдин ёшларимизга маҳалла, қишлоқ қариялари келажакда ҳалол, тўғри яшаш, бир-бирини ҳурмат қилиш тўғрисида озгина ваъз-насиҳат айтишарди. Бу сўзлар кўп вақтгача ёшларнинг қулоқлари остида ҳаётга йўлланма бўлиб жаранглаб турарди. Йиллар давомида динни ёмон кўрсатишга уринилдики, бу билан ўзимизга бўлган кўплаб ҳурматни оёқости қилдик. Ёшларнинг қарияларга бўлган муносабати кескин ўзгарди. Ҳатто ёшлар оддий саломлашишни унутишди. Қизларимизга келсак, илгарилари лозимларда (албатта, ишдан ташқари) юришарди. Уларнинг тақимига етадиган сочларига қараб ҳаваснинг келарди. Энди эса бу сочлар рассомларнинг мўйқаламларида қолди, холос.

Одамлар тошбағир бўлиб кетяпти, дебсиз. Ҳа, шундай бўляпти. Сабаби бойлик ортидан қувиш, «сендан мен қоламанми» қабилида ишлаш, яшаш бўлмаяптимикан?

Одамларга ҳайронсан. Қандай қилиб ўз фарзандларининг баҳридан ўтиб, уларни етимхоналарга қўш-қўллаб топшириб келяптилар.

Мен ҳам 5 фарзанднинг отасиман, уларни бир кун кўрмасам дарров соғинаман. Кексаларимиз айтгандек, «ўнта бўлса ўрни бошқа экан». Азиз оталар, ўз фарзандларингизнинг тирик етим бўлишига йўл қўйманг, ахир сиз инсонсиз, эркаксизку.

Илёс БОЙМУРОДОВ,
Коммунистик ноҳияси.

«ЁРДАМ ЎРНИГА... ПЎПИСА»

27 СЕНТЯБРЬ, 1989 ЙИЛ

ҲУРМАТЛИ уста Николай Шадрин! Сиз тўғрингиздаги мақолани ҳаяжон билан ўқиб чиқдиму, қўлимга қалам олдим. Сиз билан жумҳурият «Орбита-сервис» бирлашмаси раҳбарлари ўртасидаги муносабатни «сув келтирган хору зор, кўза синдирган азиз» мақолига ўхшатгим келди. Сиз айтгандек, бирлашма раҳбарлари ҳамон қайта қуришнинг асл моҳиятини тўла тушуниб етмаган, аввало ўзларини қайта қуриб олмаган, эскича иш юритаётганга ўхшайдилар. Йўқса, сиздек қўли гул, бағри кенг инсонни «калтафахмлик» ва «ожизлик»да айблаб, ҳар хил тухмат тошларини отишармиди. Ҳақиқатни талаб қилгансиз, эл-улус манфаатини кўзлаб беғараз ёрдам беришларини сўраб тегишли ташкилотларга бир неча бор мактублар ёзгансизу, сизни шикоятчи дейишса, хотиржам меҳнат қилишингиз ва аҳолига беминнат хизмат кўрсатишингиз учун етарли шарт-шароит яратиб бериш, зарур асбоб-анжомлар билан таъминлаш ўрнига ҳақорат қилишса. Бу уларнинг калта ўйлашидан дарак беради. Судга берамиз, деб дўқ-пўписа қилишларини қандай тушуниш керак, «қўрққан олдин мушт кўтарар» деб шуни айтишмайдими. Мен сизни умримда кўрмаганман, танимайман ҳам. Лекин сизнинг кўпгина хайрли ишларга қўл урганингиз, шахсий жамғармангиздан беш йиллик фондига, табиий офатдан зарар кўрганларга ёрдам қўлини чўзганлигингиз, мижозларингизга арзон-гаров хизмат кўрсатишга тайёр эканингиз хусусидаги жумлаларни ўқиб, чин инсоний қиёфангиз кўз ўнгимда яққол гавдаланди. Жамиятимизга, халқимизга сиз каби фидойи, жонкуяр ва ҳунарманд кишилар сув билан ҳаводек зарур.

Ҳасан ОТАҚУЛОВ,
Бекобод ноҳиясидаги 42-ўрта мактаб ўқитувчиси.

ҲУРМАТЛИ редакция ходимлари! Аввало менга бўлган муносабатингиз, ишимга берган ёрдамингиз учун сизларга чуқур миннатдорчилик билдираман. Яқинда Оржоникидзе ноҳия партия комитетидан келиб, «Орбита-сервис» бирлашмаси мени радиодеталлар билан таъминлашга рухсат берганини айтишди. Бироқ, орадан анча вақт ўтишига қарамай бу ҳақда расмий ҳужжат олганим йўқ. Деталларни эса ҳануз дуч келган жойдан, шу жумладан бозорлардан сотиб оляпман ёки мижозларнинг ўзи топиб келишяпти.

Ўзим эса ҳамон жамоат ишимни давом эттираяпман. Ўтган йилнинг 28 сентябрида қайта қуриш фондига жамғармамдан 100 сўм пул ўтказдим. 3 та кўп болали оилани — тошкентлик Дурекбекова, Салор ГЭСидан Эгамбердиева ва Туркиналар оиласини оталиққа олганман, шунингдек, москвалик меҳнат ветерани, биринчи группа ногирони Виктор Семенович Белинькойга ёрдам беряпман. Яқин орада 4 илғор пахтакорга радиоприёмник совға қилмоқчиман.

Николай ШАДРИН.

РЕДАКЦИЯДАН: Бу мақола босмага тайёрлаб қўйилганида, Янги йил арафасида Н. Шадрин ваъдасини бажарди, совға қилган радиоприёмниклар 29 декабрь куни «Ҳосил байрами»да вилоятимиздаги илғор пахтакорлар Саодат Гулаҳмедова, Абдурасул Нортоев, Соли Ҳолмирзаев ва Дилдора Ўриноваларга топширилди.

ҚИШКИ ТАЪТИЛ КУНЛАРИДА

✦ ПОЙТАХТИМИЗНИНГ Йўлдош Охунбобоев номидаги республика ёш томошабинлар театрида катталар учун намойиш қилинган «Қаҳқаҳа» спектаклини томошабинлар хушнудлик билан кутиб олишди. Омон Шарипов ҳамда республикада хизмат кўрсатган артист, Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати Лутфулла Саъдуллаев саҳналаштирган бу асар асосан ҳажвиялар, интермедиялар ҳамда қўшиқлардан иборат. Унда бугунги кундаги энг долзарб мавзулар ўз ифодасини топган. Суратда: томошадан бир кўриниш.

Суратчи А. РИСҚИЕВ. (ЎзТАГ).

✦ ТОШКЕНТ ноҳиясидаги К. Маркс номли колхознинг 17-болалар боғчасида Янги йил арча байрами қувноқ ўтди. Улар Қорбободан ажойиб совғалар олишди. Суратда: ана шу тантанадан лавҳа.

Суратчи Н. МУҲАММАДЖОНОВ.

• *Келинг, бир кулишайлик*

БУГУН БОЗОРГА ЎХШАЙДИ

Азиз АБДУРАЗЗОҚ.

3. ҲАММОЛЛИК ҚИЛГАН ШОИРЛАР

ҒАФУР Ғулом кимгаки ҳадди сиғадиган бўлса, қаттиқроқ ҳазил қилар эди-ю бари бир ҳазил беғараз бўлар эди. Бир куни Шукрулло ака билан Убай Бурхон икковлари Эски шаҳардаги бозорга бориб қолишган экан. Олма сотаётганлар олдида Ғафур акани кўриб қолишибди.

— Яхши учрадинглар, — дебдилар Ғафур ака. — Мана шу олмани меникига олиб бориб, Муҳаррам опангларга беринглар. Мен бир жойга кетяпман. Уйга кечроқ бораман.

У киши шундай деб, бир яшик олма тутқазибдилар. Ёш шоирлар яшикни икки томонидан ушлаб, минг азобда Ғафур аканинг Арпапоя кўчасидаги ҳовлиларига олиб боришибди. Олиб боришибдию ичкари кирмай туриб, ҳанг-манг бўлиб қолишибди. Дарвоза олдида уларни Ғафур ака ўзлари «Қалай, бопладимми?» дегандай жилмайиб кутиб олибдилар.

4. ЗУЛМГА ҚАРШИ АДОЛАТ

УСТОД Ғафур Ғулом адолатсизликка чидай олмас, жабрдийдаларни ҳимоя қилар эди. У кишининг адолатпарварлиги ҳақидаги мана бу воқеани эшитинг:

Бу 1946 йилдаги ҳодиса. У вақтларда ҳам уруш давридагидай нон ўлчаб берилар эди. Қимматчилик эди. Халқнинг аҳволи ночор, мақол тили билан айтганда осмон олис, ер қаттиқ эди. Бозорда гуруч, мош ва бошқа дон-дун ярим литрлик банкада ўлчаб сотилар эди. Ўшандоқ кунларнинг бирида Ғафур ака дон бозорига бориб қоладилар. Қарасалар қий-чув, тўполон. Одамлар паттачини ўраб олиб, бақириб-чақириб, ниманидир тушунтирмоқчи бўлиб туришганмишу у баттол қайсарлик қилиб, ҳаммага дўқ ураётган эмиш.

— Нима гап? — дебдилар Ғафур ака.

Ҳамма жим бўлиб қолибди.

— Мана бу ноинсофни қаранг! — дебди бир қария паттачига ишора қилиб.

Кейин ёнида йиғлаб турган жулдур чопонлик бир ўспиринни кўрсатиб дебди:

— Мана бу шўринг қурғур мош сотгани келган экан. Ҳали бир мисқол ҳам сотмабдию бу ноинсоф паттачи бозор ҳақини тўлагин деб ўн беш сўмлик паттани йиртиб, қўлига тутқазиб қўйибди. Бу бола бечорада бўлса ҳе мири ҳам йўқ экан.

Ғафур ака суриштириб билсалар ҳалиги ўспирин йигитча техникумда ўқир экан. Бозор куни қишлоғига бориб, отасидан пул сўраса, олти кило мош берибди. Пули йўқ экан-да. «Шуни сотиб, нон пули қилгин», — дебди.

Ғафур ака йигитчанинг қўлидаги паттани олиб, паттачининг қўлига тутқазибдилар.

— Бу паттанинг пулини ўзинг тўлайсан, муттаҳам! — дебдилар еб қўйгудай қараш қилиб. — Ёмоннинг кучи япалоққа етибди-да! Бор, минг-минг сўмлаб фойда кўраётган чайқовчиларга сот паттангни. Иккинчи камбағалга зулм қиладиган бўлсанг, паттангни қўлингга бериб ковушингни тўғрилатиб қўяман!

Паттачи лом-мим демай жўнаб қолибди. Ғафур ака талаба боланинг кифтига қоқиб:

— Сотавер, акаси, — дебдилар. — Биров ғиринг деса менинг уйимга бориб хабар бергин. Ўзим адабини бериб қўяман. Фақат яхши ўқигин.

Отахон шоиримиздан ҳамма хурсанд бўлибди. Гўё бозорга байрам кириб келгандай бўлибди. Чоллар қўлларини очиб, Ғафур акани узундан-узун дуо қилишибди.

Менга бу воқеани ўз кўзи билан кўрган ўртоғим — Тўйчи ҳофизнинг невараси Ҳусан Йўлчиев айтиб берган эди.

5. «ЭЧКИ ГЎШТИ ЭМАСМИ?»

ҚЎЙ гўшти билан эчки гўштини фарқ қилишни ҳамма ҳам уддалайвермайди. Биласизлар, Тошкентнинг Эски шаҳардаги бозорида — Каллахона маҳалласида гўштни қўлда кўтариб юриб сотишади. Бир куни раҳматлик тоғам қизиқ воқеани айтиб берган эдилар. Ўша бозорда мункиллаган бир қария гўшт сотаётган йигитдан сўрабди:

— Болам, бу эчки гўшти эмасми?

— Отахон, эчки гўшти бўлмаса рози бўлманг, — дебди йигит.

У тез гапиргани учун қария гапни бошқача, «Эчки гўшти бўлса рози бўлманг», — деган маънода тушунибди.

Лекин кино режиссёри, марҳум Эсон Каримов гўштни ўн икки қадам нарида туриб ҳам билар эди, дейишади. Уни ҳамма қассоблар танир эди. Каллахонадаги бозорга бориши билан эчки гўштини қўй гўшти деб сотаётганлар қочиб кетишар экан. Чунки уларнинг қаллоблигини бор овоз билан бозорга эълон қилиб шармандасини чиқарар экан-да.

Бир куни ўша Эсон ака дўконда от гўшти сотиб турган қассоб ошнасининг олдига борибди. Қараса ошнаси торози боссин учун от гўштига мол суягини қўшиб сотаётган экан.

— Худоё тавба! — дебди Эсон ака. — Дунёда икки хил от ҳам бўлар экан. Гўшти ўзиники, суяги молники.

— Қоч, бетамиз! — дебди қассоб. — Харидорларимни чўчитма!

...Бир куни мен ҳам Каллахонага борган эдим. Гўшт сотиб юрган аёлдан сўрадим:

— Мабодо бу эчки гўшти эмасми?

— Вой, қўй гўшти, — деди аёл. — Мен ёлғон гапирмайман, рўза оғизман.

Таъбим тирриқ бўлди.

— Ана холос... — дедим мен. — Энди овқат еяверинг, рўзангиз очилиб кетди. Чунки рўзани пеш қилдингиз. Суф бунақа мусулмончиликка!

Ўша куни бозордан гўшт олмай чиқиб кетдим.

6. АНОРХЎРЛИК

АНВАР Эшоновнинг ажойиб бир одати бор экан: ҳар йили анор янги чиққанида бозорга бориб, ўша ернинг ўзида тўйгунича анор еяр экан. Бир куни Юсуф Шомансур икковлари бозорга боришибди. Фарғоналик нуроний бир оқсоқол анор сотиб турган экан. Анвар салом берибди-да, анорнинг нархини сўрабди.

— Уч сўм. — дебди оқсоқол.

— Икки сўмга бермайсизми, тоға? — дебди шоир.

— Йўқ, икки ярим сўмга ҳам бермайман.

Уч-тўрт нафар рус аёллар ҳам харидор бўлиб, икки ярим сўмдан беринг дейишибди.

— Йўқ, бермайман, — дебди оқсоқол. — Мен бунга белимни оғритиб меҳнат қилганман.

— Бермасангиз берманг, — дебди Анвар. — Лекин мен Сизга бир қизиқ латифа айтиб бераман. Жуда бўлмаса шуни эшитинг-да, кейин биз кетаверайлик.

Бу гап оқсоқолга маъқул келибди. Анвар ичак узадиган зўр латифа айтиб берибди. Оқсоқол фарғоналик эмасми, ҳазилга мойил. Қорнини ушлаб қотиб-қотиб кулибди.

— Э, шоир йигит экансиз, очинг халтангизни, — дебдида, Анварнинг қўлидаги тўр халтага ҳар бири чақалоқнинг бошидай келадиган ўнта анорни солиб берибди.

— Пулингиз керак эмас, кетаверинг, ош бўлсин! — дебди.

Ҳалиги рус аёллар қий-чув кўтаришибди.

— Бабай, нам по два пятьдесят не даешь, а ему бесплатно отдал, почему так? — дебди бирови.

— Он разговор знает, ти чево знаешь, а? — дебди оқсоқол бўш келмай.

(Давоми бор).

[Боши газетанинг 1 январь сонида].

«ПЕЛЕНГ» ЎҒРИНИ ФОШ ҚИЛАДИ

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ АВТОМОБИЛЬ ИНСПЕКЦИЯСИ БОШЛИҒИНИНГ ЎРИНБОСАРИ З. А. СОЧАВСКИЙ БИЛАН СУҲБАТ

— ЗИНОВИЙ Алексеевич, ўтган ҳафта шаҳар Ички ишлар бошқармасида журналистлар билан учрашувда автомобилларни ўғирлашга қарши ишлатиладиган «Пеленг» қурилмасининг монтажи тугади, уни янги йилдан бошлаб ишлатамиз деб айтдингиз. Газетхонларга «Пеленг» ҳақида батафсилроқ маълумот берсангиз.

— «Пеленг» тамоман янги қурилма, ундан автомобиллар ўғирланишининг олдини олишда фойдаланилади. Шаҳарнинг уч чекка районида назорат пунктлари ўрнатилади. Пойтахтнинг марказида марказий пункт жойлашади. Пунктдаги экранда ўғирланган машинанинг давлат номери, ҳайдовчининг исми-шарифи, уй адреси, телефон номери, машинанинг қаердан ўғирлангани тўғрисида маълумотлар ёзилади. Бу маълумотларни аниқлашга бор-йўғи 30 секунд вақт кетади.

— Ҳайдовчи машинасининг ўғирланганини биладими?

— Билади, унинг ёнида гугурт қутисидай мослама бўлиб, у машинасининг ўғирланганини сигнал-товуш орқали маълум қилади.

— Демак, машинада ҳам қандайдир мослама бўлар экан-да?

— Албатта, бундай мослама машинанинг ичига ўрнатилади. Симлар орқали уни машина эшигига, юкхонага, олд ойнага, ғилдиракларга ўтказиш мумкин. Мослама ўчириб-ёқадиган усулда ишлайди. Манзилга етиб келгач, машинадан тушаётганингизда «соқчи»ни ишлатиб қўясиз. Қайтиб машинага ўтираётганингизда уни ўчирасиз.

— «Соқчи» машинага бегона одам ўтирганини сезди дейлик, қидирув бошланди...

— Ҳайдовчининг чўнтагидаги мослама товуш чиқара бошлагач, ҳавотирланиб машинангизнинг ёнига югурасиз ва... уни жойидан тополмайсиз. Худди шу пайтда ДАИ ходимлари ҳам сизнинг машинангизнинг ўғирланганидан хабардор бўладилар. Марказий пунктдаги диспетчер шаҳарнинг барча катта-кичик кўчалари акс этган харитада машинанинг қайси йўналишда кетаётганини йўл-назорати хизмати инспекторларига маълум қилиб туради. Ўғирланган машина топилмагунича инспекторлардаги махсус мослама товуш чиқариб тураверади. Ушбу машина у ёки бу инспекторга яқинлашаётганида товуш баландроқ чиқиб, инспекторни янада ҳушёрроқ бўлишга чорлайди.

— Ўғирланган машинани тутишга қанча вақт кетади?

— 20 минут. Баъзан ундан камроқ ёки кўпроқ вақт кетиши мумкин. Шаҳарнинг ичида бўлса энг узоғи билан бир соатда ўғри қўлга туширилади.

— Машина шаҳардан четга чиқиб кетса-чи?

— Уни шаҳардан чиқармасликка ҳаракат қиламиз. Мабодо чиқиб кетган тақдирда ҳам унинг изига тушиб улгурган бўламиз.

— Машина шаҳар ташқарисидан олиб қочилса-чи?

— Иложи борича унинг кетига тушилади. Имкон бўлмаган тақдирда биз ўйинда ютқазамиз. Кейинчалик вилоят Давлат автоинспекцияси бу қурилманинг нусхасини сотиб олса бўлади, у ёғига ўғрини улар тутади.

— Бу қурилма илгари қаерда қўлланилган?

— Иттифоқимизда ҳали бундай қурилма йўқ. Уни биз ўзимиз яратдик, бош муаллифи — мен. Қурилма «Зенит» заводида тайёрланди. Бунга ўхшаган қурилмалар АҚШ ва Венгрияда бор холос.

— Бу қурилмадан кимлар фойдаланиши мумкин?

— Истаган киши. Машинага ўрнатиладиган мосламанинг нархи 150 сўм. 1990 йил бошида беш минг дона сотилади. Агар бу мослама маъқул бўлса, Свердловскдаги бошқа бир завод уни кўп нусхада тайёрлаб беришга тайёр.

— Қурилмани тайёрлаш, ўрнатишга қанча маблағ сарфланади?

— Кўп. Кези келганда газета орқали шаҳар Совети ижроия комитети раҳбарларига ўз миннатдорчилигимизни билдирамиз, улар бизнинг бу ишимизни ҳам маънавий ҳам моддий қўллаб-қувватладилар.

— Зиновий Алексеевич, энди ўтган йилги машина ўғирлашдаги аҳвол билан таништирсангиз?

— 1989 йилнинг ўн бир ойида икки мингдан ортиқ машина ўғирланди. Шундан ҳозиргача 900 таси топилмади.

— Ўғирланган машиналар қандай топилаяпти?

— Ўғирланган ҳақида хабар топганимиз заҳоти уни қидиришга тушамиз, гоҳида бу ишимиз муваффақиятли тугайди. Баъзан у ёки бу эҳтиёт қисмни сотаётганида ўғри қўлга туширилгач, калаванинг учи топилади.

— Машина ўғриларига қандай жазо чоралари белгиланади?

— Ўзбекистон ССР Жиноят кодексининг 209-модда 2-банди бўйича машина ўғрилари бир йилгача озодликдан маҳрум этилади, ёки шу муддатга ахлоқ тузатиш ишига жалб қилинади, ёхуд уларга 100 сўм жарима солинади. Ўғри такрор қўлга тушса уч йилгача озодликдан маҳрум этилади ёки бир йилга ахлоқ тузатиш ишига юборилади.

— Кўчада ойнасини ҳаддан зиёд қорайтириб юборган ёки давлат номерсиз юрган машиналарни учратамиз.

— Айтмоқчисизки, бу ўғирланган машиналар эмасми? Йўқ, бу ўғирланган машиналар эмас. Уларни тўхтатиб жазолай олмаймиз, бунга ҳаққимиз йўқ, уларни огоҳлантирамиз холос. Шунинг учун биз жумҳурият Олий Совети Президиумига йўл ҳаракати қоидаларига қўшимчалар киритиш тавсияси билан мурожаат қилдик. Тавсияда ойнасини давлат стандартлари талабларидан ортиқча қорайтириб юборганлар, давлат номерисиз юрганлар, машиналарга ўзбошимчалик билан нохуш товушли сигналлар ўрнатганлар ҳамда атроф-муҳитни нормадан ортиқ заҳарли газ билан булғаётганларни жазолаш чораларини белгилаш сўралган.

— Ҳужжатларим уйда қолибди деб, инспекторга «қуруғини» тўлаб кетадиган бойваччалар бор. 1989 йилнинг 1 июлидан қўлланилаётган янги ҳаракат хавфсизлиги қоидасининг шунга ўхшаш заиф томонлари бор эмасми?

— Бор. Бунинг чорасини ҳам топиб қўйдик. Бу йилдан «Тафаккур» илмий маркази билан ҳамкорликда ишлаб чиқилган иккита электрон ҳисоблаш машинаси (ЭҲМ)ни ишга туширамиз. Йўл-назорати хизмати инспектори жарима солган ҳайдовчининг машинаси номери, унинг исми шарифини ёзиб, иш вақти тугагач ДАИга топширади. Барча инспекторлар иш вақтида жазоланган ҳайдовчилар юзасидан шундай қилади. ЭҲМ эса ҳайдовчининг бир кунда неча марта йўл ҳаракати қоидасини бузганини осонгина айтиб беради. Шунга қараб ҳайдовчига оғирроқ жазо чоралари белгиланади.

— «Пеленг» қурилмаси сони пойтахтимиздаги 120 минг шахсий машина эгаларининг эҳтиёжини қондира оладими?

— Унинг бир донаси 150 сўм бўлгач, иқтисодий манфаатдорлик ҳам туғилади ва бу нарса қисқа муддатда уни зарур миқдорда ишлаб чиқариш имконини беради.

— Демак, автомобиль ўғирлаш билан боғлиқ жиноятга қарши самарали усул амалга ошяпти. Бунинг учун Сизга ва сизларга автоҳаваскор-газетхонлар номидан олдиндан миннатдорчилик билдирамиз ва муваффақият тилаймиз.

Суҳбатдош А. ҒУЛОМОВ.

ДИҚҚАТ, ЯНГИЛИК!

АБДУЛЛА ҚОДИРИЙ ТАВАЛЛУДИНИНГ 95 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

АТОҚЛИ АДИБНИ ХОТИРЛАБ

ШУ КУНЛАРДА Ўзбекистон ССР Ёзувчилар уюшмасининг бадиий адабиётни тарғиб этиш маркази атоқли сўз санъаткори Абдулла Қодирий таваллудининг 95 йиллигига бағишлаб ишлаб чиқариш корхоналари, олий ва ўрта махсус ўқув юртлари ҳамда мактабларда турли тадбирлар ўтказаётир. Яқинда «Формация» жумҳурият ишлаб чиқариш бирлашмасида бўлиб ўтган адабий учрашувда шоирлардан Ш. Қурбон ва А. Мўминов, адибнинг набираси — Шеркон Қодирий, пойтахтимиздаги 26-ҳунар-техника билим юртидаги кечада эса шоирлардан Ё. Обидов, К. Эрмуҳаммад ва адибнинг набираси — Хондамир Қодирий иштирок этишди.

Адабиёт ихлосмандларида катта таассурот қолдирган мазкур учрашувларда шоирлар А. Қодирийнинг ўзбек совет адабиётида тутган ўрни ҳақида сўз юритиб, ўзларининг адибга бағишлаган шеърларидан ўқидилар. Ёзувчининг набиралари эса А. Қодирий шажараси, шахсга сиғиниш йиллари унинг оиласи бошига тушган азоб-уқубатлар хусусида ҳикоя қилиб бердилар.

Р. ҚУДРАТОВ.

Муҳаррир Н. НАСИМОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

В. И. ЛЕНИН НОМЛИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
7 январь соат 16.00 ва 19.30 да
8 январь соат 19.30 да

Ғиёс БОЙТОЕВ куйлайди

ҚАТНАШАДИЛАР:
«ТОШКЕНТ-89» аскиячи ва қизиқчилар кўригининг совриндори
Обид АСОМОВ
ПОСТАНОВКАЧИ РЕЖИССЁР — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист, Ҳамза номидаги республика давлат мукофоти совриндори Абдурашид РАҲИМОВ.
Касса соат 11.00 дан ишлайди.

«УЗВОДРЕМСТРОЙЭКСПЛУАТАЦИЯ» республика ишлаб чиқариш бирлашмасининг
ЎҚУВ КОМБИНАТИ
1990 йил учун
ишдан ажралган ва ишдан ажралмаган ҳолда КУНДУЗГИ ВА КЕЧКИ КУРСЛАРГА

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Курслар «А», «В», «В,С», «Д», «Е», «С» категориядаги ҳайдовчиларни тайёрлайди ва қайта ўқитади, шунингдек автомеханиклар, автослесарлар, тракторчилар, экоковаторчилар, бульдозерчилар, автокранчилар, минора, шоти, кўприк, пневматик бошқариладиган кранларнинг машинистлари «КАМаз» ларнинг ҳайдовчилари, газбаллон автомобиллари, электр ва автопогрузчиклар, электропарларнинг ҳайдовчиларини тайёрлайди; 3-рязряддан 2-разрядга, 2-разряддан 1-разрядга тракторчиларни қайта ўқитади, газ пайвандчилар, электр пайвандчилар, газэлектр пайвандчилар, кранлар бўйича, ремонтчи-слесарлар, кранлар бўйича электриклар, автоэлектриклар аккумуляторчилар, вентиляция системалари ремонти бўйича слесарлар, вентиляция системалари монтажи бўйича слесарлар, «КАМаз»лар ремонти бўйича слесарлар тайёрлаб чиқаради.

Группаларга ишлаб чиқаришдан йўлланма билан келган кишилар пул ўтказиш йўли билан ҳақ тўлаган ҳолда ва эркин қабул ҳисобига таълим ҳақини нақд пул билан тўлаган кишилар қабул қилинади.

Мурожаат учун адрес: Нариманов шаҳри, Лихачев кўчаси, 5-уй (171, 183, 188-автобусларнинг «Поликлиника» бекати). Телефон 92-38-95.

«ТАШГОРСТРОЙ» ТЕРРИТОРИАЛ ҚУРИЛИШ бирлашмасининг
ЎҚУВ-ҚУРС КОМБИНАТИ
СОВЕТ АРМИЯСИ САФЛАРИДА ЎЗ ХИЗМАТ БУРЧИНИ ЎТАБ ҚАЙТГАН БАРЧА ЁШЛАРНИ
дурадгор, электр пайвандчи, қурилиш касблари бўйича курсларда

ТАЪЛИМ ОЛИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Ойига 102 сўм стипендия тўланади.

Ёлғиз кишиларга ётоқхонадан жой берилади ва ўша ернинг ўзида пропискадан ўтказилади.

Курсларни тамомлаган кишилар «ТАШГОРСТРОЙ» территориал қурилиши бирлашмасининг 8-қурилиш трестининг бўлинмаларида иш билан таъминланадилар.

МАШҒУЛОТЛАР ГРУППАЛАРНИНГ КОМПЛЕКТЛАШУВИГА ҚАРАБ БОШЛАНИБ, ДАРСЛАР РУС ТИЛИДА ОЛИБ БОРИЛАДИ.

Справкалар юзасидан қуйидаги адресга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, 96-алоқа бўлими, Ғафур Ғулом кўчаси, 6-уй. «Оқтепа майдони». Телефонлар: 78-05-15, 78-05-17, — соат 9 дан бошлаб 17.00 гача мурожаат қилинсин.

МАКУЛАТУРА ТОПШИРУВЧИ ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!

ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ-ТАЙЁРЛОВ КОРХОНАСИНИНГ ҚАБУЛ ПУНКТЛАРИДА
1990 ЙИЛ 2 ЯНВАРДАН БОШЛАБ
Р. Штильмаркнинг «КАЛЬКУТТАЛИК МЕРОСХЎР» китобига
АБОНЕМЕНТЛАР БЕРИЛАДИ

Юқорида кўрсатилган китобга абонементлар фақат бир вақтнинг ўзида 20 килограмм макулатура топширгандан кейингина берилади.

Макулатуралар гражданлардан фақат уларнинг турига қараб: газета, китоб-журнал, рўзғор картони, ўров қоғозлари тариқасида алоҳида-алоҳида дастлаб боғланган ҳолда қабул қилинади. Топширилган хом ашё учун 52/[illegible] прейскурантига кўра иккиламчи хом ашё харид нархларида пул тўланади — бир килограмм макулатура учун 2 тийин.

Қабул пункт-магазинлари ҳар куни, соат 9 дан, 18.00 гача ишлайди, дам олиш кунлари — душанба, сешанба.

ҚАБУЛ ПУНКТ-МАГАЗИНЛАРИНИНГ АДРЕСЛАРИ:

ОЛМАЛИҚ ШАҲРИ, **1-магазин** — Островский кўчаси (Марказий бозор майдонида); **2-магазин** — Горький номидаги клуб.

ЧИРЧИҚ ШАҲРИ, **1-магазин** — Пионер кўчаси (11- ва 13-уйлар ўртасида); **2-магазин** — Коммунистик кўчаси, 22-уй.

БЕКОБОД ШАҲРИ, **1-магазин** — Аббосов кўчаси, 35-уй; **2-магазин** — 12-микрорайон.

ЯНГИЙЎЛ ШАҲРИ, **1-магазин** — Деҳқон кўчаси, 11-тупик;

ОҲАНГАРОН ШАҲРИ, **1-магазин** — Привокзал кўчаси, 3-уй.

ТЎЙТЕПА ШАҲРИ, **1-магазин** — Ленин кўчаси («ВЛКСМ 40 йиллиги» кинотеатри яқинида).

АНГРЕН ШАҲРИ, **1-магазин** — Комсомол кўчаси, 52-уй; **2-магазин** — 31-квартал, 10-уй.

КРАСНОГОРСК ШАҲРИ, **1-магазин** — Совет кўчаси (Автосервис майдонида).

ЯНГИОБОД ШАҲРИ, **1-магазин** — Дукент посёлкаси, Октябрь кўчаси, 9-уй.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТРАМВАЙ-ТРОЛЛЕЙБУС ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БОШҚАРМАСИ
вилоят ва шаҳар аҳолиси, муассасалари, ташкилотлари; саноат ва кооператив корхоналари ҳамда барча ўқув юртларига
ТОШКЕНТ ШАҲРИНИНГ
умумий ҳажми 180х210 см. бўлган 4 варақдан иборат ЯХЛИТ ЯНГИ ШАРТЛИ ТАСВИРИНИ
(схемасини)
СОТАДИ

Баҳоси — 5 сўм 20 тийин.

Олдиндан пул ўтказиш ва нақд пул тўлаш йўли билан ҳисоб-китоб қилинади.

Адрес: Тошкет шаҳри, Широкая кўчаси, 6-уй (Главпочтамт ёнида) 34-89-47, 33-12-29 телефонлари бўйича маълумотлар олиш мумкин.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТРАМВАЙ-ТРОЛЛЕЙБУС ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БОШҚАРМАСИ. «СОЮЗРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КОРХОНАСИ.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»)

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 337916; 325748; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; БЎЛИМЛАР: идеология — 325778; агросаноат — 325647; саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 325749; маҳаллий советлар ҳаёти — 325733; социал масалалар — 325556; маданият — 325767; адабиёт ва санъат — 325553; ахборот, ҳарбий-ватанпарварлик — 325645; хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354; жамоатчи совет қабулхонаси — 334048, 325354; эълонлар бўлими — 325727.

Р. 04002. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д.—1702. Индекс: 64684. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12